

Εθνική Στρατηγική Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού για την Ελλάδα

Το παρόν πόνημα δημοσιεύεται με ευθύνη του Γενικού Γραμματέα του ΟΟΣΑ. Οι απόψεις που εκφράζονται και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται σε αυτό δεν αντανakλούν απαραίτητα τις επίσημες απόψεις των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.

Το παρόν έγγραφο, καθώς και όλα τα δεδομένα και οι χάρτες που περιλαμβάνονται σε αυτό, δεν θίγουν το καθεστώς ή την κυριαρχία επί οιασδήποτε επικράτειας, την οριοθέτηση των διεθνών ορίων και συνόρων ή την ονομασία οιασδήποτε επικράτειας, πόλης ή περιοχής.

© OECD 2024

Η χρήση του παρόντος πονήματος, είτε σε ψηφιακή είτε σε έντυπη μορφή, διέπεται από τους Όρους και Προϋποθέσεις που βρίσκονται στη διεύθυνση <https://www.oecd.org/termsandconditions>

Το παρόν έγγραφο συντάχθηκε με την οικονομική αρωγή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι απόψεις που εκφράζονται σε αυτό δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζουν την επίσημη γνώμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρακαλείστε να αναφέρετε την παρούσα δημοσίευση ως: ΟΟΣΑ (2024), Εθνική Στρατηγική Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού για την Ελλάδα

Η παρούσα είναι ανεπίσημη μετάφραση. Παρόλο που έχει καταβληθεί κάθε προσπάθεια προκειμένου να υπάρχει αντιστοιχία με το πρωτότυπο κείμενο, η μόνη επίσημη μορφή είναι το αγγλικό κείμενο που διατίθεται στον δικτυακό τόπο του ΟΟΣΑ.

Πρόλογος

Ο ΟΟΣΑ συνιστά στις κυβερνήσεις να θεσπίσουν και να εφαρμόσουν εθνικές στρατηγικές για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό. Αυτές οι τεκμηριωμένες και συντονισμένες πολιτικές αναγνωρίζουν τη σημασία του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού σε συνάρτηση με άλλες πολιτικές που προάγουν την οικονομική και κοινωνική ευημερία και παρέχουν ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων δημόσιων, ιδιωτικών φορέων και φορέων μη-κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Ειδικότερα, στην Ελληνική πραγματικότητα, τα υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού μπορούν να συμπληρώσουν τις δημόσιες πολιτικές για την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης, να στηρίξουν την ανάπτυξη της ελληνικής κεφαλαιαγοράς και να βοηθήσουν τα άτομα να διαχειριστούν καλύτερα τους οικονομικούς τους πόρους μακροπρόθεσμα, συμβάλλοντας τελικά στην αύξηση των επιπέδων της ατομικής οικονομικής ευημερίας και της οικονομικής ανάπτυξης.

Η παρούσα πρόταση για μια Εθνική Στρατηγική Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού για την Ελλάδα βασίζεται σε ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία που συλλέχθηκαν επί δύο χρόνια με τη συμβολή της Ελληνικής Κυβέρνησης, δημόσιων και ιδιωτικών φορέων αλλά και φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Ειδικότερα, τα στοιχεία συλλέχθηκαν μέσω ποιοτικής έρευνας και διαβούλευσης μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων στον τομέα του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στην Ελλάδα, καθώς και μέσω πανελλαδικών ποσοτικών ερευνών για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό των ενηλίκων και των μαθητών λυκείου.

Η υιοθέτηση αυτής της Στρατηγικής θα αναβαθμίσει τη σημασία του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στην Ελλάδα και θα θέσει τις βάσεις για μια αποτελεσματική μακροπρόθεσμη συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στον Δημόσιο και ιδιωτικό τομέα καθώς και φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Η Στρατηγική προσδιορίζει επτά τομείς προτεραιότητας: μείωση της υπερχρέωσης και αύξηση των ποσοστών αποταμίευσης, προώθηση του μακροπρόθεσμου χρηματοοικονομικού σχεδιασμού, προώθηση της ασφαλούς χρήσης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, προώθηση της συμμετοχής ενημερωμένων πολιτών στις κεφαλαιαγορές, προώθηση της φορολογικής εκπαίδευσης, πρόληψη της συμμετοχής σε τυχερά παιχνίδια, ιδίως μεταξύ των νεότερων γενεών καθώς και παροχή βοήθειας στους εμπλεκόμενους φορείς για την υλοποίηση αποτελεσματικών πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού. Σε όλους αυτούς τους τομείς, η Στρατηγική παρουσιάζει επίσης ένα ολοκληρωμένο αλλά ευέλικτο πλάνο εργαλείων πολιτικής.

Η παρούσα Στρατηγική είναι μια πρόταση που μπορεί να εγκριθεί με κυβερνητική απόφαση ή με συμφωνία μεταξύ των μελών της μελλοντικής Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού. Η επίτευξη των μακροπρόθεσμων στόχων της Στρατηγικής θα εξαρτηθεί από τον βαθμό συνέχισης των δράσεων και των αποτελεσμάτων της υλοποίησης από την Ελλάδα, καθώς και από ευρύτερους μακροοικονομικούς παράγοντες.

Το παρόν πόνημα είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ της Γενικής Γραμματείας Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και

Οικονομικών της Ελλάδος¹, η οποία ζήτησε την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο του Εργαλείου Τεχνικής Υποστήριξης (ETY), και του ΟΟΣΑ, ο οποίος έχει οριστεί ως εταίρος υλοποίησης του έργου. Οι δραστηριότητες στο πλαίσιο του έργου περιλαμβάνουν την καταγραφή των φορέων με δραστηριότητες χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα, τη μέτρηση των επιπέδων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού του ενήλικου και μαθητικού πληθυσμού της χώρας και την ανάπτυξη μιας Εθνικής Στρατηγικής για τον Χρηματοοικονομικό Εγγραμματισμό στην Ελλάδα.

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Εργαλείου Τεχνικής Υποστήριξης (ETY) και σε συνεργασία με τη Γενική Διεύθυνση Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG REFORM). Η DG REFORM παρέχει στήριξη για την εκπόνηση και την υλοποίηση διοικητικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη, κινητοποιώντας κονδύλια της ΕΕ και τεχνική εμπειρογνομοσύνη, σύμφωνα με τα κριτήρια και τις αρχές που αναφέρονται στο Άρθρο 7 παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/825. Ο γενικός στόχος του παρόντος Έργου είναι να συμβάλει στις θεσμικές, διοικητικές και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που στηρίζουν την ανάπτυξη στην Ελλάδα, σύμφωνα με το άρθρο 4 του Κανονισμού για τη θέσπιση ETY.²

Ο ΟΟΣΑ ξεκίνησε το έργο του για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό το 2002 και δημιούργησε το 2008 το Διεθνές Δίκτυο Χρηματοοικονομικής Εκπαίδευσης του ΟΟΣΑ (INFE). Αναγνωρίζεται ως διεθνής ηγέτης στην ανάπτυξη μέσω πολιτικής, δεδομένων και έρευνας για τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση.³

Η παρούσα Στρατηγική συντάχθηκε από τον Andrea Grifoni υπό την επίβλεψη της Chiara Monticone, Senior Policy Analyst, και υπό την εποπτεία του Miles Larbey, Προϊσταμένου της Μονάδας Προστασίας, Εκπαίδευσης και Ενσωμάτωσης Καταναλωτών Χρηματοοικονομικών Προϊόντων, και του Serdar Celik, Προϊσταμένου της Διεύθυνσης Κεφαλαιαγορών και Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων, στη Διεύθυνση Χρηματοοικονομικών και Επιχειρηματικών Υποθέσεων του ΟΟΣΑ. Συντακτική υποστήριξη παρείχε η Jennah Huxley, Project Assistant.

Στη σύνταξη της έκθεσης συνέβαλε σημαντικά η υποστήριξη, τα στοιχεία και ο σχολιασμός που παρασχέθηκαν από τη Γενική Γραμματεία Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού, το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), την Τράπεζα της Ελλάδος, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς (HCMC) και τον Edouard Gomet, από τη Γενική Διεύθυνση Υποστήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (DG REFORM).

---

¹ Πρώην Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (μετονομάστηκε με το π.δ. 77/2023), εντός του Υπουργείου Οικονομικών (μετονομάστηκε με το π.δ. 82/2023).

² Για επιπλέον πληροφορίες, βλ.: https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/technical-support-instrument/technical-support-instrument-tsi_en

³ Βλ. www.oecd.org/financial/education/oecdinternational-network-on-financial-education.htm.

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	3
Υπόβαθρο	8
Σκεπτικό για την εκπόνηση της Στρατηγικής	10
Τα οφέλη μιας Εθνικής Στρατηγικής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού	11
Ενίσχυση των υφιστάμενων δημόσιων πολιτικών που αφορούν την ευημερία των ανθρώπων στην Ελλάδα και τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη	12
Όραμα και προτεραιότητες	14
Όραμα	14
Κύριοι στόχοι της Στρατηγικής	14
Ομάδες-στόχος	20
Προτεινόμενη δομή διακυβέρνησης	24
Προϊστάμενη αρχή	24
Εθνική Συντονιστική Επιτροπή Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού	25
Επιτροπή Φορέων Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού	26
Παρακολούθηση και αξιολόγηση	29
Παρακολούθηση και αξιολόγηση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού	29
Παρακολούθηση και αξιολόγηση του συνολικού αντίκτυπου της Εθνικής Στρατηγικής	30
Οδικός χάρτης υλοποίησης της Στρατηγικής	31
Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης	31
Οδικός χάρτης υλοποίησης	31
Παραπομπές	44
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. Ελληνικοί εμπλεκόμενοι φορείς που συνέβαλαν στην εκπόνηση της Στρατηγικής	48
Πίνακες	
Πίνακας 1. Μέλη της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού και οι αρμοδιότητές τους	25
Πίνακας 2. Οδικός Χάρτης για την εφαρμογή της Στρατηγικής	32
Πίνακας 2. Οδικός Χάρτης για την εφαρμογή της Στρατηγικής	32

Πλαίσια

Πλαίσιο 1. Ορισμοί που χρησιμοποιούνται στο παρόν έγγραφο	7
Πλαίσιο 2. Πρώτα βήματα για τη θεσμοθέτηση του μηχανισμού διαχείρισης της Στρατηγικής	28

Πλαίσιο 1. Ορισμοί που χρησιμοποιούνται στο παρόν έγγραφο

Χρηματοοικονομική εκπαίδευση: Η διαδικασία με την οποία οι καταναλωτές/επενδυτές χρηματοοικονομικών προϊόντων κατανοούν καλύτερα τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, τις συναφείς έννοιες και τους κινδύνους και μέσω ενημέρωσης, καθοδήγησης ή/και αντικειμενικών συμβουλών αναπτύσσουν τις δεξιότητες και την αυτοπεποίθηση ώστε να έχουν μεγαλύτερη επίγνωση των χρηματοοικονομικών κινδύνων και ευκαιριών, να κάνουν τεκμηριωμένες επιλογές, να γνωρίζουν πού να απευθυνθούν για βοήθεια, και να προβαίνουν σε άλλες αποτελεσματικές ενέργειες για τη βελτίωση της οικονομικής τους ευημερίας.

Χρηματοοικονομικός εγγραμματισμός: Ένας συνδυασμός χρηματοοικονομικής ευαισθητοποίησης, γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών απαραίτητων για τη λήψη ορθών οικονομικών αποφάσεων και εν τέλει για την επίτευξη οικονομικής ευημερίας.

Ψηφιακός χρηματοοικονομικός εγγραμματισμός: Ένας συνδυασμός γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και συμπεριφορών απαραίτητων για να γνωρίζουν οι πολίτες τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τις ψηφιακές τεχνολογίες και να τις χρησιμοποιούν με ασφάλεια, έτσι ώστε να συμβάλλουν στην οικονομική τους ευημερία.

Οικονομική ανθεκτικότητα: Η ικανότητα των ατόμων ή των νοικοκυριών να αντιστέκονται, να αναπαπεξέρχονται και να ανακάμπτουν από αρνητικούς οικονομικούς κραδασμούς.

Εθνική στρατηγική για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό: Μια εθνικά συντονισμένη προσέγγιση για τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση, που αποτελείται από ένα προσαρμοσμένο πλαίσιο ή πρόγραμμα, το οποίο:

- αναγνωρίζει τη σημασία του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού - μέσω νομοθεσίας, όπου ενδείκνυται - και συμφωνεί για το πεδίο εφαρμογής της σε εθνικό επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τις διαπιστωμένες εθνικές ανάγκες και ελλείψεις.
- συνάδει με άλλες στρατηγικές που προάγουν την οικονομική και κοινωνική ευημερία, όπως εκείνες που εστιάζουν στη χρηματοοικονομική ενσωμάτωση και την προστασία των καταναλωτών χρηματοοικονομικών προϊόντων.
- περιλαμβάνει συνεργασία με τους εμπλεκόμενους φορείς καθώς και τον προσδιορισμό ενός εθνικού διευθύνοντος ή συντονιστικού οργάνου/συμβουλίου.
- περιλαμβάνει την κατάρτιση οδικού χάρτη για την υποστήριξη της επίτευξης συγκεκριμένων και προκαθορισμένων στόχων εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος.
- παρέχει καθοδήγηση για τα επιμέρους προγράμματα που υλοποιούνται στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής, προκειμένου να συμβάλλουν αποτελεσματικά και κατάλληλα στη συνολική στρατηγική.

Οικονομική ευημερία: Η οικονομική ευημερία είναι ο απώτερος στόχος του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού. Η οικονομική ευημερία λαμβάνει υπόψη τόσο αντικειμενικά όσο και υποκειμενικά στοιχεία και κάνει αναφορά σε διάφορες πτυχές, όπως:

- Να έχει κανείς τον έλεγχο των οικονομικών του, δηλαδή να μπορεί να πληρώνει εγκαίρως τους λογαριασμούς του, να μην έχει χρέη που δεν είναι διαχειρίσιμα και να μπορεί να τα βγάλει πέρα.
- Να έχει κανείς οικονομική ανθεκτικότητα σε απρόβλεπτες δαπάνες και έκτακτες ανάγκες. Όταν οι καταναλωτές έχουν αποταμιεύσεις, ασφάλιση υγείας και καλό πιστωτικό προφίλ και όταν μπορούν να βασίζονται σε φίλους και συγγενείς για οικονομική βοήθεια, έχουν μεγαλύτερη ικανότητα να απορροφήσουν έναν οικονομικό κραδασμό.
- Να είναι σε θέση κανείς να επιτύχει οικονομικούς στόχους, όπως να εξοφλήσει το φοιτητικό του δάνειο εντός ορισμένων ετών ή να αποταμιεύσει ένα ορισμένο ποσό οδεύοντας προς τη συνταξιοδότησή του και να είναι σε θέση να κάνει επιλογές που του επιτρέπουν να απολαμβάνει τη ζωή, όπως να πηγαίνει διακοπές, να απολαμβάνει κάποιες φορές ένα γεύμα έξω, να επιστρέψει στη σχολή για να αποκτήσει ένα ανώτερο πτυχίο ή να εργάζεται λιγότερο για να περνάει περισσότερο χρόνο με την οικογένειά του.

Πηγές: (OECD, 2020^[1]; OECD, 2022^[2]; OECD, 2020^[3]; OECD, 2021^[4])

Υπόβαθρο

Η παρούσα πρόταση για μια Εθνική Στρατηγική Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού για την Ελλάδα βασίζεται σε ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία, καθώς και σε εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τους εμπλεκόμενους φορείς του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στην Ελλάδα. Αυτή η ολοκληρωμένη και επαναλαμβανόμενη διαδικασία περιελάμβανε:

- χαρτογράφηση των φορέων και των πρωτοβουλιών για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στη χώρα
- δύο ποσοτικές έρευνες για τα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ενηλίκων και των μαθητών λυκείου
- συναντήσεις με επιλεγμένους εμπλεκόμενους φορείς από κυβερνητικές και εποπτικές αρχές, φορείς του χρηματοπιστωτικού κλάδου και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν για τον σχεδιασμό της Στρατηγικής

Χαρτογράφηση των φορέων και των δραστηριοτήτων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στην Ελλάδα

Η χαρτογράφηση της παροχής χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στην Ελλάδα πραγματοποιήθηκε μέσω μιας εθνικής έρευνας των εμπλεκόμενων φορέων που αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό και σχετικές έρευνες σε αυτόν τον τομέα. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας διανεμήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021 στους φορείς που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα καθώς και σε φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, τους οποίους προσδιόρισε το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και ο ΟΟΣΑ, βάσει κριτηρίων όπως ο δημόσιος/ρυθμιστικός τους χαρακτήρας, η αποδεδειγμένη εμπειρογνομοσύνη τους, η δέσμευσή τους, η αξιοπιστία τους ως προς τον χειρισμό θεμάτων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού ή η σημασία των δραστηριοτήτων τους για τους καταναλωτές. Τριάντα ένας εμπλεκόμενοι φορείς από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα καθώς και φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα απάντησαν στην έρευνα (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. Ελληνικοί εμπλεκόμενοι φορείς που συνέβαλαν στην εκπόνηση της Στρατηγικής).

Τα αποτελέσματα αυτής της συλλογής ποιοτικών δεδομένων παρουσιάζονται στην έκθεση "Χρηματοοικονομικός εγγραμματισμός στην Ελλάδα: Σημασία, φορείς και πρωτοβουλίες" (OECD, 2023^[5]).

Μέτρηση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού ενηλίκων και μαθητών λυκείου

Η εκπόνηση της Στρατηγικής βασίστηκε επίσης σε δύο ειδικές έρευνες συλλογής ποσοτικών δεδομένων σχετικά με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό των ενηλίκων και των μαθητών λυκείου.

Τα στοιχεία για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό των ενηλίκων στην Ελλάδα συλλέχθηκαν τον Ιούνιο-Ιούλιο του 2022 σε αντιπροσωπευτικό δείγμα του Ελληνικού ενήλικου πληθυσμού ηλικίας 18-79 ετών. Η έρευνα περιέλαβε ένα ενισχυμένο δείγμα ιδιοκτητών πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων (από 1 έως 49 εργαζόμενους). Τα δεδομένα συλλέχθηκαν χρησιμοποιώντας μια προσαρμογή του Ερωτηματολογίου της Εργαλειοθήκης του ΟΟΣΑ/INFE 2022 για τη μέτρηση του χρηματοοικονομικού

εγγραμματισμού και της ενσωμάτωσης (OECD, 2022^[6]). Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε διάφορα στοιχεία που είχαν σχεδιαστεί ειδικά για την Ελλάδα προκειμένου να διερευνηθεί η κατοχή δημοφιλών χρηματοοικονομικών προϊόντων και οι επιπτώσεις των προηγούμενων χρηματοπιστωτικών κρίσεων στους καταναλωτές. Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε επίσης έναν περιορισμένο αριθμό ερωτήσεων για τους ιδιοκτήτες πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες αντλήθηκαν από την Έρευνα ΟΟΣΑ/INFE 2020 για τη Μέτρηση του Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΠΜΜΜΕ) (OECD, 2020^[7]). Τα αποτελέσματα προσέφεραν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις χρηματοοικονομικές συμπεριφορές, στάσεις και γνώσεις των ενηλίκων στην Ελλάδα, μεταξύ άλλων και μετρήσεις του ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, καθώς και πληροφορίες για χρηματοοικονομικά αποτελέσματα, όπως η χρηματοοικονομική ενσωμάτωση, η οικονομική ανθεκτικότητα και η οικονομική ευημερία.

Η έρευνα για τους μαθητές λυκείου διαμορφώθηκε ειδικά για να συλλέξει πληροφορίες οι οποίες θα τροφοδοτούσαν τη Στρατηγική. Το ερωτηματολόγιο αναπτύχθηκε αξιοποιώντας την εμπειρία του ΟΟΣΑ στην αξιολόγηση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των νέων στο πλαίσιο του Προγράμματος του ΟΟΣΑ για τη Διεθνή Αξιολόγηση των Μαθητών (PISA). Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε σε λύκεια (γενικά και επαγγελματικά) σε όλη την Ελλάδα τον Οκτώβριο-Νοέμβριο του 2022, με την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού και του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ). Εκτός από τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό, η έρευνα συνέλεξε σχετικές πληροφορίες για την πρόσβαση σε ψηφιακές τεχνολογίες και τη χρήση τους, την ψηφιακή χρηματοοικονομική ενσωμάτωση και γνώση, καθώς και τις εμπειρίες και την εξοικείωση των μαθητών με χρηματοοικονομικά θέματα.

Τα αποτελέσματα των δύο ποσοτικών ερευνών παρουσιάζονται στην έκθεση *Στοιχεία για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό των ενηλίκων και των νέων στην Ελλάδα* (OECD, 2023^[8]).

Διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς

Στην εκπόνηση της Στρατηγικής συνέβαλε επίσης ο συνεχιζόμενος διάλογος μεταξύ του ΟΟΣΑ, του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, της DG REFORM της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των εμπλεκόμενων φορέων που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στην Ελλάδα.

Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν σε μια διαδικτυακή ημερίδα την οποία προλόγισε ο τότε Υπουργός Οικονομικών, κ. Χρήστος Σταϊκούρας, στις 25 Φεβρουαρίου 2022. Η εκδήλωση αυτή ήταν καθοριστικής σημασίας, διότι συγκεντρώθηκαν πρόσθετες απόψεις από τους εμπλεκόμενους φορείς, πέραν των στοιχείων που είχαν ήδη δοθεί με τις απαντήσεις τους στην έρευνα χαρτογράφησης και διαπιστώθηκε η προθυμία τους να εμπλακούν στην υλοποίηση της Στρατηγικής.

Με βάση την ανάλυση των απαντήσεων που δόθηκαν στην έρευνα μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, και τις συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην ημερίδα, η Γραμματεία του ΟΟΣΑ σε συνεργασία με το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και την DG REFORM διοργάνωσε μια σειρά διμερών συναντήσεων με δεκαέξι εμπλεκόμενους φορείς από τον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα καθώς και με φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Οι συναντήσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν μεταξύ Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου 2022 και παρείχαν πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με επιλεγμένους τομείς πολιτικής και την υλοποίηση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στην Ελλάδα .

Σκεπτικό για την εκπόνηση της Στρατηγικής

Η σημασία του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για την Ελλάδα

Οι ενήλικες στην Ελλάδα βαθμολογήθηκαν με 61 στα 100 στον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό. Η μέτρηση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού βασίζεται σε ένα σύνολο βασικών εννοιών χρηματοοικονομικών γνώσεων και οικονομικά συνετών συμπεριφορών και στάσεων, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του ΟΟΣΑ/INFE. Τα αποτελέσματα αυτά είναι παρόμοια με τον μέσο όρο που μετρήθηκε σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συμμετείχαν σε πρόσφατες δράσεις συλλογής δεδομένων τις οποίες διοργάνωσε ο ΟΟΣΑ (OECD, 2023^[8]), και δείχνουν ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης. Οι ενήλικες στην Ελλάδα σημείωσαν επίσης μέση βαθμολογία ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού 54 στα 100, γεγονός που υποδηλώνει ότι υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης όσον αφορά τις γνώσεις, τις δεξιότητες, τις στάσεις και τις συμπεριφορές που είναι απαραίτητες για να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν με ασφάλεια τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και τις ψηφιακές τεχνολογίες.

Τα υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού αναμένεται να συμβάλουν θετικά στην οικονομική ευημερία των ατόμων και των νοικοκυριών στην Ελλάδα, ενώ θα έχουν επίσης θετικές επιπτώσεις στις κεφαλαιαγορές, τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και τη συνολική οικονομία.

Η χρηματοπιστωτική κρίση και η κρίση δημόσιου χρέους που άρχισαν το 2008 και διήρκεσαν μέχρι την επιστροφή της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές ομολόγων το 2017, η πανδημία COVID-19 και ο επιθετικός πόλεμος της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας, είχαν έντονες αρνητικές επιδράσεις στην οικονομική ευημερία των Ελλήνων και των Ελληνικών νοικοκυριών. Αυτές οι κρίσεις υπογράμμισαν την ανάγκη να αυξηθεί η ικανότητα των ελληνικών νοικοκυριών να αντιστέκονται, να ανταπεξέρχονται και να ανακάμπτουν από αρνητικούς οικονομικούς κραδασμούς.

Επιπλέον, καθώς η Ελληνική οικονομία ανακάμπτει και επιστρέφει στην ανάπτυξη, τα υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού θα βοηθήσουν τους Έλληνες να διαχειριστούν αποτελεσματικότερα τους οικονομικούς τους πόρους, τόσο βραχυπρόθεσμα, π.χ. μειώνοντας την εξάρτηση από τις πιστώσεις, όσο και μακροπρόθεσμα, π.χ. δημιουργώντας επαρκείς πόρους για να συμπληρώσουν το εισόδημά τους κατά τη συνταξιοδότηση. Αυτές οι συνδυαστικές επιδράσεις μπορούν να στηρίξουν και την μακροπρόθεσμη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, κυρίως μειώνοντας την υπερχρέωση και συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της Ελληνικής κεφαλαιαγοράς.

Ειδικότερα, τα υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού:

- Θα βοηθήσουν να αυξηθεί η **οικονομική ανθεκτικότητα** των ελληνικών νοικοκυριών και να προαχθεί μια καλύτερη κατανόηση του πώς οι αλλαγές στο οικονομικό και χρηματοπιστωτικό τοπίο επηρεάζουν τις ατομικές οικονομικές αποφάσεις και τα σχετικά αποτελέσματα. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης και της κρίσης δημόσιου χρέους, της πανδημίας COVID-19, και προσφάτως των αυξημένων επιπέδων πληθωρισμού. Τα

υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού μπορούν επίσης να βοηθήσουν τους καταναλωτές να κατανοήσουν καλύτερα τις αντιδράσεις της κυβέρνησης σε αυτούς τους κραδασμούς.

- Θα συμβάλουν στην υποστήριξη της ουσιαστικής **χρηματοοικονομικής ενσωμάτωσης** και της οικονομικής ευημερίας των ανθρώπων που πρόσφατα εντάχθηκαν στην οικονομία, ιδίως των νέων ενηλίκων (18-24). Παρά τη σημαντική πρόοδο της τελευταίας δεκαετίας, η Ελλάδα εμφανίζει επίπεδα χρηματοοικονομικής ενσωμάτωσης και χρήσης ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που είναι χαμηλότερα από τους μέσους όρους της Ευρωζώνης.
- **Θα συμβάλουν στη γενικότερη ευημερία** των ενηλίκων στην Ελλάδα, μειώνοντας τις αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες των οικονομικών δυσχερειών και της υπερχρέωσης.
- Θα βοηθήσουν να προαχθεί μια **συνειδητή συμμετοχή στις κεφαλαιαγορές**, με επίγνωση των ευκαιριών και των κινδύνων που συνδέονται με τις αποταμιευτικές και επενδυτικές αποφάσεις, και στην βελτίωση της εμπιστοσύνης. Αυτό αναμένεται να συμβάλει στην κινητοποίηση ιδιωτικών αποταμιεύσεων για τη χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας, μεταξύ άλλων και για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, ιδίως υπό το πρίσμα των αυξανόμενων ποσοστών αποταμίευσης των νοικοκυριών.
- Θα ενθαρρύνουν συμπεριφορές προϋπολογισμού και αποταμίευσης, ώστε να **αντιμετωπιστεί η υπέρμετρη εξάρτηση από τις πιστώσεις**, να κατανοηθούν οι επιπτώσεις των πιστωτικών συμβάσεων, και να **διευκολυνθεί η διαχείριση του υφιστάμενου χρέους**, συμβάλλοντας έτσι στη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και της αφερεγγυότητας.
- Θα βοηθήσουν τους πολίτες να **κατανοήσουν τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος** και κατά περίπτωση, θα τους βοηθήσουν να κάνουν τις κατάλληλες επιλογές όσον αφορά τα διάφορα χαρτοφυλάκια επενδύσεων· θα τους δώσουν γνώσεις και εργαλεία για να εκτιμήσουν τις εισοδηματικές τους ανάγκες μετά τη συνταξιοδότηση και θα **προωθήσουν τη συμμετοχή με γνώση αναφορικά με επαγγελματικά και ιδιωτικά συνταξιοδοτικά προγράμματα**.
- **Θα συμβάλουν στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των διατάξεων για την προστασία των καταναλωτών χρηματοοικονομικών προϊόντων**, ενημερώνοντας για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.
- Θα συμβάλουν στη στήριξη πολιτικών και πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην **αντιμετώπιση του ζητήματος της συμμετοχής σε τυχερά παιχνίδια**.

Τα οφέλη μιας Εθνικής Στρατηγικής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού

Ο σχεδιασμός μιας Εθνικής Στρατηγικής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού είναι ένα αποτελεσματικό μέσο για τη βελτίωση των επιπέδων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των Ελλήνων και για να αποκτήσει η Ελλάδα μια μακροπρόθεσμη στρατηγική και τεκμηριωμένη προσέγγιση για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό, βασισμένη στη συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων που ασχολούνται με αυτόν (OECD, 2020^[1]).

Η υιοθέτηση και υλοποίηση μιας Εθνικής Στρατηγικής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού για την Ελλάδα:

- θα αναγνωρίσει τη σημασία του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στο υψηλότερο επίπεδο πολιτικής και θα καθορίσει την εμβέλειά του, με βάση τα στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά την προπαρασκευαστική φάση και τον εντοπισμό των εθνικών αναγκών και ελλείψεων·
- θα συμπληρώσει άλλες εθνικές δημόσιες πολιτικές που επιδιώκουν τη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας (βλ. επόμενη ενότητα)·

- θα δημιουργήσει μηχανισμούς συνεργασίας μεταξύ των φορέων που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό από τον δημόσιο τομέα, τον ιδιωτικό τομέα και την κοινωνία των πολιτών και θα ορίσει έναν επικεφαλής και ένα συντονιστικό συμβούλιο·
- θα καταρτίσει έναν οδικό χάρτη για την επίτευξη των στόχων που τίθενται με βάση τα στοιχεία που συλλέγονται σε εθνικό επίπεδο·
- θα παρέχει καθοδήγηση στους εμπλεκόμενους φορείς για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των δικών τους πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού· και
- θα ενθαρρύνει την ορθή παρακολούθηση και αξιολόγηση ώστε να μετράται η πρόοδος και να προτείνονται οι ανάλογες βελτιώσεις.

Επιπλέον, εφαρμόζοντας μια εθνική στρατηγική χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, η Ελλάδα θα ενταχθεί στην ομάδα των 24 κρατών μελών της ΕΕ και πάνω από 80 οικονομιών παγκοσμίως που εφαρμόζουν μια τέτοια συντονισμένη και στρατηγική προσέγγιση για την αύξηση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού του πληθυσμού τους.

Ενίσχυση των υφιστάμενων δημόσιων πολιτικών που αφορούν την ευημερία των ανθρώπων στην Ελλάδα και τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη

Μια Εθνική Στρατηγική Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού θα συμπληρώσει επίσης άλλους μακροπρόθεσμους στόχους και δημόσιες πολιτικές που αποσκοπούν στη στήριξη της ευημερίας των ανθρώπων που ζουν στην Ελλάδα, ενώ παράλληλα θα ευνοήσει την ανάπτυξη της Ελληνικής κεφαλαιαγοράς και της οικονομίας. Σε αυτούς τους ευρύτερους στόχους και πολιτικές περιλαμβάνονται:

- Η **ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα**, χάρη στις αλληλοενισχυόμενες συνέργειες με την Εθνική Στρατηγική για την Ενίσχυση της Κεφαλαιαγοράς στην Ελλάδα⁴ στο πλαίσιο της Ένωσης Κεφαλαιαγορών της ΕΕ (European Commission, 2020^[9]). Η στρατηγική θα μπορούσε να διευκολύνει τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πρωτοβουλιών που θα ενημερώνουν τον πληθυσμό για τα οφέλη των μακροπρόθεσμων αποταμιεύσεων και επενδύσεων και για τους κινδύνους που ενέχουν, στηρίζοντας έτσι τη ζήτηση και συμβάλλοντας στη βιώσιμη χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας.
- **Προσπάθειες για την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης** στο πλαίσιο της Στρατηγικής Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους. Οι εμπλεκόμενοι φορείς που θα συμβάλουν στην υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής για τον Χρηματοοικονομικό Εγγραμματισμό μπορούν να συμβάλουν και στον σχεδιασμό του περιεχομένου του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που θα μπορούσε να προσφέρεται μέσω του πανελλαδικού Δικτύου Ενημέρωσης και Υποστήριξης Δανειοληπτών. Θα μπορούσαν επίσης να συμβάλουν στον σχεδιασμό των προγραμμάτων για την επανένταξη των πτωχευσάντων στην αγορά εργασίας τα οποία προσφέρονται από τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ, πρώην ΟΑΕΔ).
- Προγράμματα για τον **εφοδιασμό των νέων με δεξιότητες για τον 21ο αιώνα**, συμπληρώνοντας περαιτέρω το περιεχόμενο των ενοτήτων των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων που έχουν εισαχθεί σε όλα τα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά σχολεία και τα γυμνάσια στην Ελλάδα ως μέρος του υποχρεωτικού προγράμματος σπουδών. Η στρατηγική θα μπορούσε να διευκολύνει τη διδασκαλία του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στα σχολεία, για παράδειγμα με τη θέσπιση προγραμμάτων για την κατάρτιση εκπαιδευτικών, την ανάπτυξη παιδαγωγικών εργαλείων και υλικών ή την επέκταση υφιστάμενων επιτυχημένων πρωτοβουλιών.

⁴ Βλ.: www.ebrd.com/news/2023/greece-strategy-capital-market

- **Η Στρατηγική Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025** (Government of Greece, 2020^[10]) με στόχο την αύξηση των ψηφιακών δεξιοτήτων του ελληνικού πληθυσμού. Τα συλλεχθέντα στοιχεία σχετικά με τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό θα μπορούσαν να συμβάλουν στη διαμόρφωση του περιεχομένου ευρύτερων πρωτοβουλιών ψηφιακού εγγραμματισμού που απευθύνονται σε ιδιώτες και μικρές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων ευάλωτων ομάδων.
- **Υποστήριξη των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων.** Η Στρατηγική θα μπορούσε να βοηθήσει τους Έλληνες να κατανοήσουν τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος και να τους υποστηρίξει στη διαμόρφωση μακροπρόθεσμων σχεδίων με γνώμονα τις ατομικές τους ανάγκες και προτιμήσεις. Ιδιαίτερη στήριξη θα μπορούσε να προβλεφθεί για τις κατηγορίες του πληθυσμού που εμφανίζουν χαμηλότερη αυτοπεποίθηση σε θέματα συνταξιοδότησης, όπως προκύπτει από τη συλλογή δεδομένων που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του έργου.
- **Διευκόλυνση της πράσινης μετάβασης και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή:** οι πολιτικές χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού μπορούν να συμβάλουν στην κινητοποίηση των αποταμιεύσεων των νοικοκυριών για τη χρηματοδότηση της πράσινης μετάβασης και μπορούν να ενημερώσουν για τις οικονομικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα, ιδίως στον τομέα της ασφαλιστικής κάλυψης.
- **Αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών από τη συμμετοχή σε τυχερά παιχνίδια,** βοηθώντας τους ευάλωτους καταναλωτές να κατανοήσουν πώς τα τυχερά παιχνίδια επηρεάζουν την οικονομική τους ευημερία.

Όραμα και προτεραιότητες

Όραμα

Το προτεινόμενο όραμα της Εθνικής Στρατηγικής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού για την Ελλάδα είναι το εξής:

Οι άνθρωποι που ζουν στην Ελλάδα να ενδυναμωθούν με τις γνώσεις, τις στάσεις και τις δεξιότητες για τη λήψη αποτελεσματικών οικονομικών αποφάσεων και την ασφαλή χρήση παραδοσιακών και ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, προκειμένου να βελτιώσουν την οικονομική τους ευημερία και να συμβάλουν στην χωρίς αποκλεισμούς βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Το όραμα αυτό συνδέει ρητά τη θετική συμβολή των υψηλότερων επιπέδων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στη ζωή των ατόμων με τις αθροιστικές επιδράσεις τους σε μακροοικονομικό επίπεδο στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας.

Κύριοι στόχοι της Στρατηγικής

Προτείνεται η Στρατηγική να επικεντρωθεί σε επτά στόχους που έχουν προσδιοριστεί ως προτεραιότητες με βάση τα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά την προπαρασκευαστική φάση της Στρατηγικής και τις βέλτιστες πρακτικές. Οι στόχοι αυτοί είναι:

1. Περιορισμό της υπερχρέωσης ενθαρρύνοντας την ορθή διαχείριση των χρημάτων και προάγοντας συνήθειες αποταμίευσης και υπεύθυνη χρήση των πιστώσεων.
2. Ενθάρρυνση του μακροπρόθεσμου οικονομικού προγραμματισμού καλλιεργώντας την ενημέρωση, τις γνώσεις και τις δεξιότητες για τη λήψη αποτελεσματικών αποφάσεων σχετικά με τη συνταξιοδότηση και τον περιορισμό των κινδύνων.
3. Προώθηση της ασφαλούς χρήσης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (ΨΧΥ), ενισχύοντας τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές γνώσεις και δεξιότητες⁵.
4. Προώθηση της συμμετοχής ενημερωμένων πολιτών στις κεφαλαιαγορές, μέσω πληροφόρησης για τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που συνδέονται με τις επενδύσεις.

⁵ Χρηματοοικονομικές πράξεις με χρήση ψηφιακής τεχνολογίας, όπως ηλεκτρονικό χρήμα, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες μέσω κινητού τηλεφώνου, online χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, i-teller και τραπεζική χωρίς καταστήματα, είτε μέσω τραπεζών είτε μέσω μη τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι ΨΧΥ μπορούν να περιλαμβάνουν διάφορες χρηματικές συναλλαγές, όπως κατάθεση, ανάληψη, αποστολή και λήψη χρημάτων, καθώς και άλλα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και υπηρεσίες, όπως πληρωμές, πιστώσεις, αποταμιεύσεις, συντάξεις και ασφάλειες. Οι ΨΧΥ μπορούν επίσης να περιλαμβάνουν μη συναλλακτικές υπηρεσίες, όπως η προβολή προσωπικών οικονομικών πληροφοριών μέσω ψηφιακών συσκευών (ΟΟΣΑ, 2017).

5. Προώθηση της φορολογικής συμμόρφωσης·
6. Περιορισμός της ενασχόλησης με τα τυχερά παιχνίδια, ιδίως μεταξύ των νεότερων γενεών·
7. Υποστήριξη των φορέων που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό για την εφαρμογή αποτελεσματικών προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληθυσμού.

Λεπτομέρειες για κάθε στόχο παρουσιάζονται στις ακόλουθες ενότητες:

1. Περιορισμός της υπερχρέωσης ενθαρρύνοντας την ορθή διαχείριση των χρημάτων και προάγοντας συνήθειες αποταμίευσης και υπεύθυνη χρήση των πιστώσεων

Η Εθνική Στρατηγική θα πρέπει να παρέχει πρόσβαση σε πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού με επίκεντρο την ορθή διαχείριση των χρημάτων, την προώθηση αποταμιευτικών συνηθειών και την υπεύθυνη χρήση των πιστώσεων βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, ως σημαντικούς παράγοντες που συντελούν στην οικονομική ανθεκτικότητα.

Ενώ η πλειονότητα των Ελλήνων επιδεικνύει συνήθειες καλής διαχείρισης των χρημάτων, το 40% με 50% των ενηλίκων δεν καταγράφει αναλυτικά τα έξοδά του ή το αναμενόμενο ύψος επόμενων λογαριασμών. Οι πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της Στρατηγικής θα πρέπει να ενθαρρύνουν τις συνήθειες αποταμίευσης, ενημερώνοντας για τα πλεονεκτήματα της αποταμίευσης σε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και εξηγώντας τα οφέλη της δημιουργίας τόσο προληπτικών όσο και μακροπρόθεσμων αποταμιεύσεων. Η Στρατηγική θα πρέπει ιδίως να καλύπτει τις ανάγκες των ομάδων που είναι πιθανότερο να πληγούν από τις αρνητικές συνέπειες της υπερβολικής εξάρτησης από την πίστωση, όπως η υπερχρέωση.

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν κατά την προπαρασκευαστική φάση της Στρατηγικής δείχνουν ότι:

- Οι περισσότεροι ενήλικες στην Ελλάδα δήλωσαν ότι κάνουν έναν προγραμματισμό για τη διαχείριση των εσόδων και των εξόδων τους (83%). Σχεδόν το 60% σημειώνει ή καταγράφει τα έξοδά του (57%) και σημειώνει τους προσεχείς λογαριασμούς για να μην τους ξεχάσει (55%). Σχεδόν οι μισοί (49%) είπαν ότι χρησιμοποιούν μια τραπεζική εφαρμογή ή ένα εργαλείο διαχείρισης χρημάτων για να παρακολουθούν τα έξοδά τους.
- Περίπου το 30% των ενηλίκων στην Ελλάδα δήλωσε ότι καταθέτει χρήματα σε λογαριασμό ταμιευτηρίου ή καταθέσεων. Το ένα πέμπτο (21%) αποταμιεύει στο σπίτι σε μετρητά και το 6% δίνει χρήματα σε συγγενείς για να αποταμιεύσουν για λογαριασμό τους (OECD, 2023^[8]).
- Μεταξύ 60% και 70% των μαθητών δεν μπορούν να απαντήσουν σωστά ή δεν γνωρίζουν πώς να απαντήσουν σε ερώτηση για τον απλό τόκο ή τον ανατοκισμό, και περίπου 75% δεν μπορούν να απαντήσουν για τις επιπτώσεις του πληθωρισμού στην αγοραστική δύναμη.
- Μόνο το 43% περίπου των ερωτηθέντων και μόλις το 32% των γυναικών, θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν μια δαπάνη ισόποση με το εισόδημα ενός μήνα χωρίς να δανειστούν χρήματα ή να ζητήσουν βοήθεια από φίλους ή συγγενείς. Περίπου το 40% δήλωσε ότι δεν μπόρεσε να καλύψει τα έξοδα διαβίωσής του με το εισόδημά του κατά τους 12 προηγούμενους μήνες. Εάν έχαναν την κύρια πηγή εισοδήματός τους, το 40% θα μπορούσε να καλύψει τα έξοδα για λιγότερο από έναν μήνα χωρίς να δανειστεί ή να μετακομίσει για να μειώσει τα έξοδα διαβίωσης, και το 19% για λιγότερο από μια εβδομάδα (OECD, 2023^[8]).
- Περίπου το 16% των ενηλίκων στην Ελλάδα αισθάνεται ότι έχει υπερβολικό χρέος. Αυτοί που δυσκολεύονται με το ύψος των οφειλών τους είναι, κυρίως, όσοι έχουν χαμηλότερο εισόδημα⁶

⁶ Τα χαμηλότερα εισοδήματα είναι κάτω από 650 ευρώ τον μήνα μετά από τους φόρους. Η έρευνα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού ζήτησε από τους ερωτηθέντες να προσδιορίσουν το εισόδημα του νοικοκυριού

(29%). Ενώ πάνω από το 90% αισθάνεται την ευθύνη να επιστρέψει τα χρήματα που δανείζεται, περίπου το ένα τρίτο πιστεύει ότι είναι πάντα δυνατόν να αναβάλει ή να αποφύγει την αποπληρωμή των δανειακών υποχρεώσεων (OECD, 2023^[8]). Η Ελλάδα εξακολουθεί να εμφανίζει το υψηλότερο ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων, δηλαδή δανείων που βρίσκονται σε αθέτηση ή είναι κοντά σε αθέτηση, στη ζώνη του ευρώ, παρά τη μείωσή τους από το 2016 (Bank of Greece, 2022^[11]). Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια και η υπερχρέωση των νοικοκυριών έχουν σημαντικές επιπτώσεις όχι μόνο στα επίπεδα ατομικής οικονομικής ευημερίας αλλά και στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας και στην ανθεκτικότητά της.

- Περίπου οι μισοί από τους μαθητές δεν κατανοούν ότι οι τόκοι ενός δανείου πρέπει να καταβληθούν για ολόκληρο το ποσό που δανείστηκε. Ένα παρόμοιο ποσοστό δεν καταλαβαίνει ότι η μη τήρηση των υποχρεώσεων του για ένα δάνειο μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη δυνατότητα λήψης δανείου στο μέλλον.

2. Ενθάρρυνση του μακροπρόθεσμου οικονομικού προγραμματισμού ενημερώνοντας σχετικά με τις διαθέσιμες επιλογές συνταξιοδότησης και τον ρόλο που έχουν τα ασφαλιστικά προϊόντα στον μετριασμό των κινδύνων

Η Εθνική Στρατηγική θα βοηθήσει τους Έλληνες ενήλικες να κατανοήσουν τις ανάγκες τους σε εισόδημα κατά τη συνταξιοδότηση, θα προωθήσει την ενημέρωση και την κατανόηση των κύριων χαρακτηριστικών του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος στην Ελλάδα και των χαρακτηριστικών των επαγγελματικών και ιδιωτικών συντάξεων, και τελικά θα τους υποστηρίξει στη διαμόρφωση ενός μακροπρόθεσμου οικονομικού σχεδιασμού (OECD, 2016^[12]). Θα προσφέρει μεταξύ άλλων, πληροφορίες και πόρους χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού σχετικά με την αποταμίευση, τις επενδύσεις και τη λήψη αποφάσεων για τη συνταξιοδότηση και πληροφορίες για τα προβλεπόμενα ποσά συντάξεων. Το εν λόγω εγχείρημα θα εξηγεί επίσης τις επιπτώσεις των αλλαγών στους συνταξιοδοτικούς κανόνες, και θα απευθύνεται ιδίως στις ομάδες του πληθυσμού που έχουν πλέον τη δυνατότητα επιλογής διαφορετικών επενδυτικών χαρτοφυλακίων για κάποιες επικουρικές συντάξεις, και κυρίως τους νέους. Η έρευνα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που διενεργήθηκε για να σχεδιαστεί η Στρατηγική δείχνει ότι:

- Οι Έλληνες ενήλικες επιδεικνύουν χαμηλή αυτοπεποίθηση όσον αφορά τον προγραμματισμό της συνταξιοδότησης: μόνο το 35% περίπου των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι είναι σίγουροι πως έχουν καταφέρει να κάνουν έναν καλό οικονομικό προγραμματισμό για τη συνταξιοδότησή τους. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ υψηλότερο μεταξύ των συνταξιούχων (62%)
- Ο ενεργός πληθυσμός σκοπεύει να χρηματοδοτήσει τη συνταξιοδότησή του μέσω αποταμιεύσεων (35%) σε μεγαλύτερο ποσοστό από ό,τι οι συνταξιούχοι (25%).
- Περίπου το 40% τόσο των εργαζομένων όσο και των συνταξιούχων σκοπεύουν να στηριχθούν ή στηρίζονται στους συζύγους ή τους συντρόφους τους (OECD, 2023^[5]).

Η Στρατηγική θα βοηθήσει επίσης τους πολίτες στην Ελλάδα να κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν καλύτερα τα ασφαλιστικά προϊόντα, ιδίως υπό το πρίσμα των ολοένα και πιο αρνητικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Θα προωθήσει μια κουλτούρα ευθύνης για την προσωπική προστασία και πρόληψη, εξοικειώνοντας τους ανθρώπους στην Ελλάδα με τις έννοιες του κινδύνου, του περιορισμού των κινδύνων και της αποζημίωσης, καθώς και με τις δυνατότητες που προσφέρουν τα βασικά ασφαλιστικά προϊόντα. Μολονότι η χαμηλή χρήση ασφαλιστικών προϊόντων μπορεί να οφείλεται σε παράγοντες από την πλευρά της προσφοράς, η Στρατηγική θα συμβάλει στη μείωση των εμποδίων που απορρέουν από τον χαμηλό χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό. Πράγματι, τα στοιχεία δείχνουν ότι:

τους μετά από την αφαίρεση των φόρων, επιλέγοντας μεταξύ τριών κατηγοριών: έως 650 ευρώ (75% του διάμεσου οικογενειακού εισοδήματος), από 650 ως 1.000 ευρώ, ή πάνω από 1.000 ευρώ (125% του διάμεσου οικογενειακού εισοδήματος).

- Ενώ πάνω από το 90% των Ελλήνων γνωρίζει την ύπαρξη ασφαλιστικών προϊόντων, μόλις το 53% των ενηλίκων έχει κάποιου είδους ασφάλιση.
- Ενώ εννέα στους δέκα Έλληνες θεωρούν ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί σοβαρή απειλή για τον βιοπορισμό τους και την οικονομία (OECD, 2023^[5]), λιγότερο από το 8% των ακινήτων στην Ελλάδα είναι ασφαλισμένα για σεισμούς, πλημμύρες, καταιγίδες και πυρκαγιές (OECD, 2021^[13]).

3. Προώθηση της ασφαλούς χρήσης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ενισχύοντας τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές γνώσεις και δεξιότητες

Η Εθνική Στρατηγική θα αναγνωρίσει ότι οι ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες ενδέχεται να αλλάξουν το πώς οι καταναλωτές λαμβάνουν οικονομικές αποφάσεις και να τους εκθέσουν σε νέες ευκαιρίες και κινδύνους. Θα βοηθήσει τους ανθρώπους στην Ελλάδα να κατανοήσουν και να χρησιμοποιούν με ασφάλεια τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες και θα τους εξασφαλίσει, ιδίως στους πιο ευάλωτους και λιγότερο εξοικειωμένους με την τεχνολογία, επαρκείς πόρους ψηφιακής χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης.

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν για τον σχεδιασμό της Στρατηγικής επιβεβαιώνουν τα παρακάτω :

- Ο ψηφιακός χρηματοοικονομικός εγγραμματισμός των ενηλίκων στην Ελλάδα είναι σχετικά χαμηλός (η βαθμολογία ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού είναι 54 στα 100). Μεγάλες διαφοροποιήσεις συσχετίζονται με την ηλικία (66 για τους νεαρούς ενήλικες έναντι 37 για τους ηλικιωμένους), το εισόδημα (59 για τους έχοντες υψηλότερα εισοδήματα έναντι 42 για τους έχοντες χαμηλότερα εισοδήματα) και ειδικότερα το μορφωτικό επίπεδο (67 για τους ερωτηθέντες με τριτοβάθμια εκπαίδευση έναντι 39 για τους αποφοίτους δημοτικού). Υπάρχουν περιορισμένες διαφορές μεταξύ των δύο φύλων (56 για τους άνδρες έναντι 51 για τις γυναίκες).
- Ενώ οι περισσότεροι Έλληνες δίνουν προσοχή στις βασικές διαδικασίες ασφαλείας στο διαδίκτυο (το 96% δεν αποκαλύπτει σε φίλους κωδικούς πρόσβασης και PIN· το 78% δεν γνωστοποιεί ποτέ προσωπικές πληροφορίες online), λίγοι αλλάζουν τακτικά τον κωδικό πρόσβασης που χρησιμοποιούν στους ιστότοπους που επισκέπτονται για ηλεκτρονικές αγορές (28%).
- Μόλις το 22% ελέγχει πάντα αν ένας πάροχος χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών είναι νομοθετικά κατοχυρωμένος στην Ελλάδα πριν αγοράσει ένα χρηματοπιστωτικό προϊόν μέσω διαδικτύου, ενώ λιγότερο από το 20% των ενηλίκων γνωρίζει ότι μια ψηφιακή σύμβαση δεν απαιτεί υπογραφή σε χαρτί για να θεωρηθεί έγκυρη (OECD, 2023^[5]).
- Περίπου τα τρία τέταρτα των μαθητών είναι ενήμεροι για τους κινδύνους που υπάρχουν με διάφορα είδη ηλεκτρονικής απάτης και γνωρίζουν την ανάγκη προστασίας των προσωπικών τους πληροφοριών στο διαδίκτυο. Ωστόσο, μόνο το ένα πέμπτο γνωρίζει ότι μια ψηφιακή σύμβαση δεν απαιτεί υπογραφή σε χαρτί για να θεωρηθεί έγκυρη.

4. Προώθηση της συμμετοχής ενημερωμένων πολιτών στις κεφαλαιαγορές, μέσω πληροφόρησης για τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που συνδέονται με τις επενδύσεις

Παράλληλα με την υποστήριξη θετικών οικονομικών συμπεριφορών ως προς τη διαχείριση των χρημάτων, την υπεύθυνη χρήση των πιστώσεων, και την προώθηση συνηθειών αποταμίευσης, η Στρατηγική θα βοηθήσει επίσης τους ανθρώπους στην Ελλάδα να είναι πιο ενημερωμένοι και να συμμετέχουν στην κεφαλαιαγορά με ασφαλή τρόπο. Η Εθνική Στρατηγική θα στηρίξει τη συμμετοχή των ενηλίκων στην κεφαλαιαγορά προβάλλοντας τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που συνδέονται με τα αποταμιευτικά και επενδυτικά προϊόντα. Ενώ πολλοί ενήλικες δεν λαμβάνουν μακροπρόθεσμες επενδυτικές αποφάσεις λόγω της οικονομικής τους κατάστασης (δηλ. περιορισμένοι πόροι), ένα σημαντικό ποσοστό δεν παίρνει τέτοιου είδους αποφάσεις επειδή δηλώνει ότι δεν γνωρίζει πώς να το κάνει.

Η Στρατηγική θα τονίσει τη σημασία της διαφοροποίησης του κινδύνου και της ισορροπίας μεταξύ κινδύνου και απόδοσης. Η Στρατηγική θα βοηθήσει επίσης τους πολίτες στην Ελλάδα να αντιληφθούν τις επιπτώσεις των αποταμιευτικών και επενδυτικών τους αποφάσεων για την κοινωνία και το περιβάλλον, συνεκτιμώντας θέματα μακροπρόθεσμης οικονομικής και χρηματοπιστωτικής βιωσιμότητας και προτιμήσεις κινδύνου. Εκτός του ότι θα προσφέρει στους ανθρώπους στην Ελλάδα περισσότερες ευκαιρίες για τη διαχείριση των οικονομικών τους πόρων, θα συμβάλει και στην κινητοποίηση των ιδιωτικών αποταμιεύσεων για τη χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας.

Τα στοιχεία σχετικά με τις γνώσεις, συμπεριφορές και στάσεις χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ενηλίκων όσον αφορά τις μακροπρόθεσμες αποταμιεύσεις και επενδύσεις, δείχνουν ότι:

- Περίπου το 77% των ενηλίκων στην Ελλάδα δήλωσε ότι δεν μπορεί να κάνει μακροπρόθεσμες αποταμιεύσεις και επενδύσεις λόγω της οικονομικής του κατάστασης (OECD, 2023^[8]). Ο χαμηλός βαθμός κατοχής επενδυτικών προϊόντων είναι επίσης συνέπεια των χαμηλών επιπέδων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού: περίπου το 44% των ενηλίκων στην Ελλάδα δηλώνει ότι δεν γνωρίζει πώς να αποταμιεύει ή να επενδύει μακροπρόθεσμα (OECD, 2023^[8]).
- Λιγότεροι από τους μισούς ενήλικες στην Ελλάδα κατανοούν την έννοια της διαφοροποίησης του κινδύνου, ενώ περίπου το 37% δεν ήξερε πώς να απαντήσει σε σχετική ερώτηση.
- Το 68% των μαθητών μπορεί να διαβάσει με ακρίβεια την τιμή της μετοχής σε ένα συγκεκριμένο έτος σε ένα διάγραμμα, και το 59% κατανοεί ότι είναι καλύτερο να αγοράσει κανείς μια μετοχή όταν είναι φθηνότερη. Ωστόσο, περίπου τα δύο τρίτα δεν κατανοούν ότι οι προηγούμενες επιδόσεις δεν προβλέπουν τις μελλοντικές επιδόσεις.
- Ένα σημαντικό ποσοστό των ενηλίκων επιδεικνύει στάσεις βραχυπρόθεσμου ορίζοντα: περισσότεροι από τους μισούς (55%) πιστεύουν ότι τα χρήματα υπάρχουν για να ξοδεύονται· το 37% έχει την τάση να ζει για το σήμερα και να αδιαφορεί για το αύριο· και το 29% θεωρεί ότι είναι πιο ικανοποιητικό να ξοδεύει χρήματα παρά να τα αποταμιεύει για το μέλλον.
- Τα ελληνικά νοικοκυριά διατηρούν πάνω από το 60% του χρηματοοικονομικού τους πλούτου σε χρήματα και καταθέσεις, το υψηλότερο ποσοστό στη ζώνη του ευρώ (OECD, 2021^[14]).
- Λιγότερο από το 10% των ενηλίκων έχει στην κατοχή του επενδυτικά προϊόντα: Τίτλους και μετοχές έχει το 8% των ενηλίκων, επενδυτικό λογαριασμό το 5% και αμοιβαία κεφάλαια μόλις το 2%. Όσον αφορά τα ομόλογα και τα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου, περίπου το 3% έχει ομόλογα και περίπου το 1% έχει Ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου ή Έντοκα Γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου. Λιγότερο από το 1% των ερωτηθέντων έχει στην κατοχή του χρηματοοικονομικά προϊόντα που χαρακτηρίζονται ως βιώσιμα ή πράσινα (OECD, 2023^[8]).

5. Προώθηση της φορολογικής συμμόρφωσης

Ο φορολογικός εγγραμματισμός, νοούμενος ως δεξιότητες στο πλαίσιο πληρωμής φόρων, μπορεί να έχει οφέλη για την κοινωνία όσον αφορά τη φορολογική συμμόρφωση (OECD, 2021^[15]). Μπορεί επίσης να έχει οφέλη για τους πολίτες, καθώς τους βοηθά να κατανοήσουν το φορολογικό σύστημα και πώς αυτό επηρεάζει το διαθέσιμο εισόδημά τους, ώστε να τους υποστηρίξει στην αποτελεσματική διαχείριση των οικονομικών τους (Cvrlje, 2015^[16]). Ο φορολογικός εγγραμματισμός μπορεί επίσης να βοηθήσει τους πολίτες να ενημερωθούν για τυχόν φορολογικές/προνοιακές διατάξεις που θα μειώσουν τους φόρους τους, να αποφύγουν παγίδες που μπορεί να αποτελέσουν αιτία επιβολής προστίμων ή κυρώσεων, αλλά και να τους επιτρέψει να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές (OECD, 2021^[15]).

Μελέτες έχουν δείξει ότι η εκπαίδευση των φορολογουμένων μπορεί να αυξήσει τη φορολογική συμμόρφωση, μειώνοντας την έλλειψη γνώσης και βελτιώνοντας το φορολογικό ήθος (δηλ. το εσωτερικό κίνητρο για την καταβολή φόρων), το οποίο σημαίνει ότι μπορεί να αποτελέσει μια αποτελεσματική εναλλακτική πρόταση αντί των μέτρων καταναγκαστικού χαρακτήρα, όπως οι φορολογικοί έλεγχοι και τα πρόστιμα (OECD, 2021^[15]). Η έρευνα έχει επίσης δείξει ότι υπάρχουν άτομα που δεν διαθέτουν βασικές

δεξιότητες οικονομικής διαχείρισης, και η παραβατική συμπεριφορά δεν είναι απαραίτητα εσκεμμένη (Brackin, 2007^[17]).

Η Στρατηγική θα ενισχύσει την ικανότητα κατανόησης του ελληνικού φορολογικού συστήματος και την επίγνωση της σύνδεσης μεταξύ της φορολογίας και της χρηματοδότησης των δημοσίων υπηρεσιών, ώστε να διευκολυνθεί η φορολογική συμμόρφωση.

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν μεταξύ μαθητών λυκείου στην Ελλάδα δείχνουν ότι:

- Ενώ οι μισοί μαθητές γνωρίζουν ότι οι φόροι συμβάλλουν στις δημόσιες υπηρεσίες, μόνο μια μειονότητα φαίνεται να γνωρίζει την υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης και καταβολής φόρου εισοδήματος σε ετήσια βάση (39%) καθώς και ότι σε περίπτωση μη έγκαιρης καταβολής του φόρου εισοδήματος μπορεί να επιβληθούν κυρώσεις (38%) (OECD, 2023^[8]).

6. Περιορισμός της ενασχόλησης με τα τυχερά παιχνίδια, ιδίως μεταξύ των νεότερων γενεών

Η Στρατηγική θα πρέπει να έχει ως στόχο τη μείωση του ποσοστού ενασχόλησης των πολιτών με τα τυχερά παιχνίδια, ιδίως μεταξύ των νεότερων γενεών. Η έρευνα δείχνει ότι ο χαμηλός χρηματοοικονομικός εγγραμματισμός μειώνει την ικανότητα των παικτών να αξιολογήσουν τις συνέπειες των τυχερών παιχνιδιών (Becchetti, Bellucci and Rossetti, 2018^[18]). Οι κίνδυνοι που συνδέονται με τα τυχερά παιχνίδια θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, ιδίως κατά τον σχεδιασμό πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για τη νέα γενιά. Οι ανήλικοι εκτίθενται συχνά σε διαφημίσεις τυχερών παιχνιδιών μέσω του διαδικτύου και εφαρμογών για κινητά τηλέφωνα, και επίσης παρακολουθούν αθλητικούς αγώνες που χρηματοδοτούνται από εταιρείες τυχερών παιχνιδιών ή προβάλλουν διαφημίσεις με επίκεντρο τα τυχερά παιχνίδια (European Commission, 2014^[19]).

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν στην Ελλάδα για τα τυχερά παιχνίδια και για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των παικτών δείχνουν ότι:

- Πάνω από το 70% των ενηλίκων έχουν παίξει τυχερά παιχνίδια κάποια στιγμή στη ζωή τους. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο 83% στην ηλικιακή ομάδα 18-34 ετών.
- Μεταξύ αυτών που παίζουν τυχερά παιχνίδια, το 23% ξοδεύει από 10 ως 50 ευρώ το μήνα και το 9% ξοδεύει περισσότερα από 50 ευρώ το μήνα. Το ποσοστό εκείνων που ξοδεύουν περισσότερα από 50 ευρώ το μήνα είναι υψηλότερο μεταξύ των ανδρών (11%) και των νέων ηλικίας 18-24 ετών (15%) από ό,τι μεταξύ των γυναικών και των μεγαλύτερων ηλικιών.
- Τα αποτελέσματα των τεστ αυτοαξιολόγησης που έδωσαν στους παίκτες οι κάτοχοι άδειας διεξαγωγής τυχερών παιχνιδιών το 2022 δείχνουν ότι, μεταξύ αυτών που συμπλήρωσαν τα τεστ, οι μισοί (51%) παρουσιάζουν μέτριο έως υψηλό κίνδυνο προβληματικής συμπεριφοράς (30% μέτριο κίνδυνο και 21% υψηλό κίνδυνο) (Hellenic Gaming Commission, 2022^[20]).

7. Υποστήριξη των φορέων που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό για την εφαρμογή αποτελεσματικών προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληθυσμού

Η Εθνική Στρατηγική θα έχει στόχο να υποστηρίξει τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού από δημόσιους, ιδιωτικούς φορείς και φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Θα παρέχει μια πλατφόρμα ή ένα φόρουμ συζήτησης που θα μπορεί να στηρίξει την αποτελεσματική και μακροχρόνια συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων στον τομέα του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

Ειδικότερα, η Στρατηγική θα διασφαλίσει καλύτερο συντονισμό στα προγράμματα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που προσφέρουν τα σχολεία και άλλες επίσημες δομές εκπαίδευσης, καθώς και πληρέστερη κάλυψη των ευάλωτων ομάδων-στόχων που επί του παρόντος δεν έχουν επαρκή πρόσβαση σε πόρους χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού (βλ. παρακάτω). Η Στρατηγική επίσης θα ενθαρρύνει τις τεκμηριωμένες πρωτοβουλίες, κοινοποιώντας στοιχεία από έρευνες για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο της προπαρασκευαστικής της φάσης και προγραμματίζοντας τακτικές μετρήσεις του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στο πλαίσιο της εφαρμογής της.

Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν κατά την προπαρασκευαστική φάση της Στρατηγικής δείχνουν ότι:

- Πάνω από 30 δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς ή οργανισμοί μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα συνέβαλαν στη φάση σχεδιασμού της Εθνικής Στρατηγικής.
- Οι πρωτοβουλίες που υλοποιούνται αξιοποιούν καινοτόμα κανάλια διανομής και αποτελούν ένδειξη ενός καλού επιπέδου επαγγελματισμού και εμπειρογνωμοσύνης στην υλοποίηση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού: οι περισσότερες πρωτοβουλίες υλοποιούνται μέσω ψηφιακών μέσων (27) ή με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων στο πλαίσιο της παραδοσιακής παροχής (15) και υλοποιούνται ως επί το πλείστον από το προσωπικό των οργανισμών των εμπλεκόμενων φορέων ή/και από έναν εταίρο (22 και 16 αντίστοιχα).
- Ωστόσο, οι περισσότερες πρωτοβουλίες απευθύνονται σε μαθητές στα σχολεία, και πολλές ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού δεν έχουν επαρκή πρόσβαση σε κατάλληλη παροχή χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού.

Ομάδες-στόχος

Η Στρατηγική αναμένεται να ωφελήσει όλους τους ανθρώπους που ζουν στην Ελλάδα. Η συλλογή ποσοτικών δεδομένων που πραγματοποιήθηκε κατά την προπαρασκευαστική της φάση, καθώς και οι γνώσεις που αποκτήθηκαν μέσω του διαλόγου με τους ελληνικούς εμπλεκόμενους φορείς, επέτρεψαν την τμηματοποίηση του πληθυσμού στις ακόλουθες ομάδες-στόχο.

Αυτή η τμηματοποίηση του πληθυσμού, βάσει παραγόντων όπως τα επίπεδα οικονομικής ευημερίας, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής ανθεκτικότητας, οι ελλείψεις στον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό ή η σημασία για την οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας, θα διευκολύνει τον σχεδιασμό πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού.

Μαθητές και νέοι ενήλικες

Η Σύσταση του ΟΟΣΑ για τον Χρηματοοικονομικό Εγγραμματισμό ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις να λάβουν μέτρα για την ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού από τη μικρότερη δυνατή ηλικία (OECD, 2020^[11]). Είναι απαραίτητο για να εφοδιαστούν οι νεότερες γενιές με τις γνώσεις και τις δεξιότητες που θα χρειαστούν για να εισέλθουν στην ενήλικη ζωή και να διαχειριστούν με επιτυχία τα οικονομικά τους. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην Ελλάδα. Πράγματι, ενώ η κατάσταση βελτιώνεται, οι νεότερες γενιές στην Ελλάδα εξακολουθούν να επιβαρύνονται από τις συνέπειες προηγούμενων κρίσεων, όπως το υψηλό δημόσιο χρέος, οι αδύναμες ιδιωτικές επενδύσεις και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για τη χρηματοδότηση του συνταξιοδοτικού συστήματος (OECD, 2023^[21]). Επιπλέον, οι νεαροί ενήλικες έχουν υποστεί υψηλότερα επίπεδα φτώχειας σε σύγκριση με τον υπόλοιπο πληθυσμό (OECD, 2018^[22]).

Τα στοιχεία για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό μαθητών και νέων ενηλίκων δείχνουν σημαντικές ελλείψεις:

- **Μαθητές (15-18):** Οι μαθητές λυκείου στην Ελλάδα παρουσιάζουν αρκετές έξυπνες οικονομικές συμπεριφορές και οικονομικές στάσεις, αλλά κάποιοι δυσκολεύτηκαν να απαντήσουν σωστά σε μια σειρά ερωτήσεων οικονομικών γνώσεων. Τα θέματα με τα οποία αποδείχθηκαν λιγότερο εξοικειωμένοι και στα οποία θα μπορούσε να δοθεί προτεραιότητα λόγω της σημασίας τους για την είσοδο στην ενήλικη ζωή είναι, μεταξύ άλλων: τα επιτόκια, ο πληθωρισμός, η λειτουργία ενός δανείου, το φορολογικό σύστημα και οι ψηφιακές χρηματοοικονομικές συμβάσεις (OECD, 2023^[8]).
- **Νεαροί ενήλικες (18-29):** Ενώ οι νεαροί ενήλικες σημειώνουν υψηλότερη βαθμολογία στις μετρήσεις χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και στον ψηφιακό χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό σε σύγκριση με τους μεσήλικες και τους ενήλικες μεγαλύτερης ηλικίας, υπάρχουν σημαντικά θέματα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού με τα οποία δυσκολεύονται. Για παράδειγμα, δεν φαίνεται να κατανοούν τις συνέπειες του πληθωρισμού στην αγοραστική τους δύναμη (το 43% από αυτούς δεν μπόρεσε να απαντήσει σωστά σε ερώτηση για το θέμα αυτό). Ανησυχούν επίσης για το οικονομικό τους μέλλον: μόλις το 39% των νεαρών ενηλίκων πιστεύουν ότι έχουν καταφέρει να κάνουν έναν καλό οικονομικό προγραμματισμό για τη συνταξιοδότησή τους (OECD, 2023^[8]).

Η παροχή πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού προσαρμοσμένων στις ανάγκες των νεότερων ηλικιών μπορεί να αξιοποιηθεί τα ενδιαφέροντά τους: το 67% των μαθητών λυκείου δήλωσε ότι απολαμβάνει να συζητά θέματα χρημάτων, και το 82% διαφώνησε με τη δήλωση ότι τα θέματα χρημάτων δεν τους αφορούν (OECD, 2023^[8]).

Άτομα με χαμηλό εισόδημα και άνεργοι

Τα άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) αντιπροσωπεύουν το 26% του ελληνικού πληθυσμού, έναντι 21,6% που είναι ο μέσος όρος της Ευρωζώνης (Eurostat, 2023^[23]). Η ανεργία μειώνεται από το 2013, αλλά παραμένει στο 11,2% (OECD, 2023^[24]).

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν για ενήλικες με χαμηλότερα εισοδήματα (έως 650 ευρώ, δηλαδή 75% του του διάμεσου οικογενειακού εισοδήματος) δείχνουν ότι βρίσκονται σε χαμηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και εμφανίζουν τα χαμηλότερα αποτελέσματα όσον αφορά την ανθεκτικότητα και την ευημερία σε σύγκριση με όσους έχουν υψηλότερα εισοδήματα. Τα στοιχεία δείχνουν ότι:

- Στον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό, έχουν βαθμολογία 53 ενώ όσοι έχουν εισόδημα άνω των 1.000 ευρώ το μήνα έχουν βαθμολογία 65 (OECD, 2023^[8]). Όσον αφορά τις οικονομικές γνώσεις, έχουν βαθμολογία 53 ενώ η βαθμολογία για όσους έχουν υψηλότερα εισοδήματα είναι 72. Σημαντικές διαφορές υπάρχουν επίσης όσον αφορά τον ψηφιακό χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό: τα άτομα με χαμηλότερα εισοδήματα βαθμολογούνται με 35 στον ψηφιακό χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό, ενώ όσοι έχουν υψηλότερα εισοδήματα με 58.
- Μεταξύ των ατόμων με χαμηλότερα εισοδήματα, έως 650 ευρώ μηνιαίως, το 76% δεν ήταν σε θέση να τα βγάλει πέρα τους προηγούμενους 12 μήνες (OECD, 2023^[8]).

Γυναίκες

Ενώ οι νομοθετικές μεταρρυθμίσεις βελτιώνουν την ισότητα των φύλων στην ελληνική αγορά εργασίας και παρά την πρόσφατη πρόοδο, σχετικά λίγες γυναίκες αποκτούν εισόδημα από εργασία (OECD, 2023^[21]). Αυτό αντικατοπτρίζεται στο χάσμα μεταξύ των δύο φύλων στο ποσοστό μη κάλυψης από σύνταξη, το οποίο είναι 15,7%, σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ που είναι 6,4% (Social Protection Committee / European Commission, 2021^[25]). Οι γυναίκες είναι επίσης πιο πιθανόν να έχουν βιώσει οικονομικές δυσκολίες σε σχέση με τους άνδρες και είναι λιγότερο πιθανόν να αποταμιεύουν. Οι

γυναίκες εμφανίζουν επίσης χαμηλότερες οικονομικές γνώσεις από τους άνδρες. Τα στοιχεία για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό που συλλέχθηκαν κατά την προπαρασκευαστική φάση της Στρατηγικής δείχνουν ότι:

- Πάνω από το 60% των γυναικών δεν μπόρεσαν να τα βγάλουν πέρα τους προηγούμενους 12 μήνες, σε σύγκριση με το 51% των ανδρών (OECD, 2023^[8]).
- Μόλις το 24% των γυναικών αποταμιεύει ενεργά, έναντι του 38% των ανδρών. Αυτό έχει συνέπειες στην οικονομική τους ανθεκτικότητα: μόνο το 32% των γυναικών θα ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει μια δαπάνη ύψους ενός μηνιαίου εισοδήματος χωρίς να δανειστεί χρήματα ή να ζητήσει βοήθεια από φίλους ή συγγενείς, σε σύγκριση με το 52% των ανδρών (OECD, 2023^[8]).
- Όσον αφορά τα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού τους, αξίζει να επισημανθεί ότι στις χρηματοοικονομικές γνώσεις οι γυναίκες βαθμολογήθηκαν με 57, ενώ οι άνδρες με 72: το 30% δεν μπόρεσε να απαντήσει σωστά στην ερώτηση για τον ανατοκισμό και το 48% δεν γνωρίζει την απάντηση στην ερώτηση για την διαφοροποίηση των κινδύνων (OECD, 2023^[8]).

Ιδιοκτήτες πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΠΜΜΜΕ)

Περίπου το 95% των ελληνικών επιχειρήσεων είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 10 εργαζόμενους (OECD, 2022^[26]). Ενώ οι ιδιοκτήτες πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων διαθέτουν έναν "γενικό χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό" που είναι υψηλότερος από αυτόν του υπόλοιπου πληθυσμού, υπάρχουν αξιοπρόσεκτες ελλείψεις στον "επιχειρηματικό χρηματοοικονομικό τους εγγραμματισμό". Οι ελλείψεις αυτές μπορούν να παρεμποδίσουν στην πράξη την προοπτική ανάπτυξης ακόμη και των μικρότερων επιχειρήσεων, διότι π.χ. εμποδίζουν την πρόσβαση τους σε διαφορετικές πηγές χρηματοδότησης και δεν τους επιτρέπουν να συγκρίνουν ποια είναι η βέλτιστη επιλογή γι' αυτές. Η μέτρηση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού δείχνει ότι:

- Περίπου το 40% των ιδιοκτητών πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων δεν γνωρίζει τι είναι το μέρισμα, το ένα πέμπτο δεν καταλαβαίνει πώς η αλλαγή της διάρκειας αποπληρωμής των δανείων επηρεάζει τις μηνιαίες δόσεις και τους τόκους και το ένα τρίτο δυσκολεύεται με την έννοια της κεφαλαιακής ενίσχυσης.
- Ενώ οι περισσότεροι επιδεικνύουν μια στάση μακροπρόθεσμου προσανατολισμού (78%) και καταρτίζουν λεπτομερή οικονομικά πλάνα (53%), μόλις οι μισοί περίπου αισθάνονται αρκετά σίγουροι ώστε να απευθυνθούν σε τράπεζες και εξωτερικούς επενδυτές για να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση για την επιχείρησή τους.
- Περίπου το 90% δηλώνει ότι συγκρίνει το κόστος των διαφόρων πηγών χρηματοδότησης, αλλά μόλις το 47% εξέτασε διαφορετικούς παρόχους πριν αγοράσει το τελευταίο του χρηματοπιστωτικό προϊόν. Περίπου το 40% θα υιοθετούσε λανθασμένες συμπεριφορές σε περίπτωση κλοπής του εξοπλισμού που είναι αναγκαίος για τη λειτουργία της επιχείρησής του (δηλ. μη διεκδίκηση ασφάλισης ή χρήση κεφαλαίων έκτακτης ανάγκης) (OECD, 2023^[8]).

Τρίτη ηλικία

Οι ηλικιωμένοι μπορεί να είναι πιο ευάλωτοι σε οικονομικές απάτες, είναι λιγότερο πιθανό να είναι σε θέση να αρνηθούν υπηρεσίες που είναι ασαφείς ή ακατάλληλες, και συνήθως είναι λιγότερο εξοικειωμένοι με τα δικαιώματα και τις ευθύνες τους όταν υπογράφουν συμβάσεις και χρησιμοποιούν υπηρεσίες (OECD, 2020^[1]; OECD, 2022^[27]). Οι ηλικιωμένοι (60+) στην Ελλάδα έχουν χαμηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού από τις νεότερες γενιές και, ειδικότερα, χαμηλότερα ποσοστά ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού. Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν κατά την προπαρασκευαστική φάση της Στρατηγικής δείχνουν ότι:

- το 36% των ηλικιωμένων δεν κατανοεί τη διαφορά μεταξύ του απλού τοκισμού και του ανατοκισμού, και το 51% δεν γνωρίζει την απάντηση σε μια ερώτηση σχετικά με την διαφοροποίηση των κινδύνων.
- το 30% δεν γνωρίζει αν κοινοποιεί πληροφορίες για τα προσωπικά του οικονομικά στο διαδίκτυο, γεγονός που τους εκθέτει σε σημαντικούς κινδύνους απάτης (OECD, 2023^[8]).

Πληθυσμός σε ηλικία εργασίας

Η σιγουριά όσον αφορά τον προγραμματισμό για τη συνταξιοδότηση είναι χαμηλή μεταξύ των ενηλίκων στην Ελλάδα, και ιδιαίτερα χαμηλή στον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας. Τα στοιχεία για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό δείχνουν ότι μόνο το 39% περίπου των ενηλίκων πιστεύει ότι έχει καταφέρει να κάνει έναν καλό οικονομικό προγραμματισμό για τη συνταξιοδότησή του. Το ποσοστό αυτό πέφτει στο 32% μεταξύ των εν ενεργεία ενηλίκων.

Αγροτικός πληθυσμός

Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι άνθρωποι που ζουν σε αγροτικές περιοχές στην Ελλάδα σημειώνουν χαμηλότερη βαθμολογία στις χρηματοοικονομικές γνώσεις και στον ψηφιακό χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό, και εμφανίζουν χαμηλότερα επίπεδα οικονομικής ανθεκτικότητας και ευημερίας σε σύγκριση με όσους ζουν σε μεγάλα αστικά κέντρα (OECD, 2023^[8]).

Η Ελλάδα έχει ένα σχετικά σημαντικό ποσοστό ανθρώπων που ζουν σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές. Από τα 3,4 εκατομμύρια άτομα που ζουν σε κυρίως αγροτικές περιοχές, 3 εκατομμύρια ζουν σε απομονωμένες αγροτικές περιοχές, δηλαδή σε αραιοκατοικημένες αγροτικές περιοχές με λιγότερη πρόσβαση στις πόλεις (OECD, 2023^[5]). Αυτός ο γεωγραφικός παράγοντας, σε συνδυασμό με τη χαμηλή πρόσβαση στο διαδίκτυο και τις ψηφιακές δεξιότητες, θέτει σε μειονεκτική θέση όσους ζουν σε αγροτικές περιοχές.

Μετανάστες

Τον Ιανουάριο του 2021, η Ελλάδα φιλοξενούσε 752.935 υπηκόους τρίτων χωρών (ΥΤΧ) και 168.550 πολίτες της ΕΕ (Eurostat, 2021^[28]). Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών της ΕΕ με το υψηλότερο ποσοστό αλλοδαπών μεταναστών με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Αυτό εντείνει τις προκλήσεις για την επιτυχή ένταξή τους. Οι πρωτοβουλίες για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό μπορούν να συμβάλουν στις ευρύτερες προσπάθειες για την ένταξη των μεταναστών (Atkinson and Messy, 2015^[29]), δίνοντάς τους μια καλύτερη κατανόηση του χρηματοπιστωτικού τοπίου στην Ελλάδα και αυξάνοντας έτσι τις πιθανότητές τους να ενταχθούν στο επίσημο σύστημα απασχόλησης.

Προτεινόμενη δομή διακυβέρνησης

Η προτεινόμενη δομή διακυβέρνησης της Εθνικής Στρατηγικής αποσκοπεί στη δημιουργία αξιόπιστης και αμερόληπτης ηγεσίας από δημόσιους φορείς καθώς και αποτελεσματικών μηχανισμών για τη συμμετοχή ιδιωτικών φορέων και φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό. Αυτό συνάδει πλήρως με τις σχετικές συστάσεις του ΟΟΣΑ (OECD, 2020^[1]).

Σύμφωνα με την προτεινόμενη δομή διακυβέρνησης, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών θα ηγείται του συντονισμού και της υλοποίησης της στρατηγικής, με την υποστήριξη δύο κύριων φορέων:

- **Εθνική Συντονιστική Επιτροπή Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού (ΕΣΕΧΕ)**, αποτελούμενη από τους πλέον αρμόδιους φορείς του δημόσιου τομέα, οι οποίοι επιλέγονται ανάλογα με την αρμοδιότητά τους για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό, με εκτελεστικές, εποπτικές και συμβουλευτικές αρμοδιότητες.
- **Επιτροπή Φορέων Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού (ΕΦΧΕ)**, αποτελούμενη από μέλη της ΕΣΕΧΕ και τους εμπλεκόμενους φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα καθώς και φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που θα πρέπει να συμβάλουν στην υλοποίηση της Στρατηγικής.

Προϊστάμενη αρχή

Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών θα ηγηθεί της στρατηγικής. Αυτό συνάδει με τις αρμοδιότητες του Υπουργείου. Το Υπουργείο μέσω της Γενικής Γραμματείας Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους είναι υπεύθυνο για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μιας εθνικής στρατηγικής για την αποτελεσματική διαχείριση του ιδιωτικού χρέους και την αποφυγή της υπερχρέωσης, μέσω και του σχεδιασμού δράσεων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης (βλ. Πίνακας 1).

Οι κύριες αρμοδιότητες του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών ως προϊστάμενης αρχής θα είναι, μεταξύ άλλων:

- Να κινήσει τη διαδικασία για τη συγκρότηση της δομής διακυβέρνησης της Στρατηγικής, καταρτίζοντας επίσημες προτάσεις προς τους δημόσιους φορείς της προτεινόμενης Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού και προωθώντας την σε κυβερνητικό επίπεδο στο πλαίσιο του Υπουργικού Συμβουλίου.
- Να παρέχει Γραμματεία στην προτεινόμενη Εθνική Συντονιστική Επιτροπή Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού.
- Να λειτουργεί ως το κύριο σημείο αναφοράς για τους εμπλεκόμενους φορείς του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού.
- Να οργανώνει και να συντονίζει τις εκδηλώσεις που συμβάλλουν στην υλοποίηση της Στρατηγικής.

Εθνική Συντονιστική Επιτροπή Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού

Τα μέλη της **Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού** θα περιλαμβάνουν τέσσερις δημόσιους φορείς και την κεντρική τράπεζα. Αυτοί προσδιορίστηκαν με βάση την αρμοδιότητά τους για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό (βλ. Πίνακας 1). Είναι οι εξής:

- Το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, μέσω της Γενικής Γραμματείας Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους, ως προϊστάμενη αρχή σύμφωνα με την αρμοδιότητα για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό.
- Το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού.
- Το Υπουργείο Ανάπτυξης.
- Εποπτικές αρχές της χρηματοπιστωτικής/χρηματοοικονομικής αγοράς: Τράπεζα της Ελλάδος και Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Πίνακας 1. Μέλη της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού και οι αρμοδιότητές τους

Θεσμός	Σχετική εντολή ή/και τομέας(εις) ευθύνης εντός της ελληνικής χρηματοπιστωτικής/χρηματοοικονομικής αγοράς
Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών / Γενική Γραμματεία Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους	Αρμοδιότητα μέσω του άρθρου 79 του Ν. 4389/2016. Στο πλαίσιο αυτής της αποστολής, το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών/Γενική Γραμματεία Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους (πρώην Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους) έχει την αρμοδιότητα να συνδράμει την Κυβέρνηση στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας εθνικής στρατηγικής για την αποτελεσματική διαχείριση του ιδιωτικού χρέους και την αποφυγή της υπερχρέωσης μέσω και του σχεδιασμού δράσεων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης.
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού	Αρμοδιότητα για την κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, μέσω του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΝΕΠ).
Υπουργείο Ανάπτυξης	Αρμοδιότητα για την εκπαίδευση των καταναλωτών μέσω των Άρθρων 37 και 40 του Προεδρικού διατάγματος 5/2022. Επιπλέον, ρητή αρμοδιότητα για τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση των καταναλωτών μέσω του άρθρου 6 του νόμου 4438/2016 σχετικά με τις συμβάσεις πίστωσης για καταναλωτές που αφορούν οικιστικά ακίνητα. Αρμόδιο για την πολιτική για τους καταναλωτές και την επιβολή του γενικού <i>κεκτημένου</i> της ΕΕ για το δίκαιο των καταναλωτών (π.χ. οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, οδηγία για τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων, οδηγία για τα δικαιώματα των καταναλωτών, που έχουν ενσωματωθεί στο νόμο 2251/1994), καθώς και το δίκαιο των καταναλωτών στον χρηματοπιστωτικό τομέα της ΕΕ (καταναλωτικές πιστώσεις (εφαρμόστηκε με την υπουργική απόφαση Ζ1-699/2010), οδηγία για την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εφαρμόστηκε με τον ν. 2251/1994), οδηγία για τους βασικούς λογαριασμούς (εφαρμόστηκε με τον ν. 4465/2017), οδηγία για τις υπηρεσίες πληρωμών (νόμος 4537/2018), νομοθεσία για τους οργανισμούς είσπραξης οφειλών (νόμος 3758/2009), κανονισμός για τις μεταφορές πίστωσης και τις άμεσες χρεώσεις (εθνικοί κανόνες εφαρμογής στον νόμο 4141/2013), διασυννοριακές πληρωμές (εθνικοί κανόνες εφαρμογής στον νόμο 4141/2013), ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος (νόμος 4021/2011).
Τράπεζα της Ελλάδος	Αρμοδιότητες όσον αφορά τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, τη διαφύλαξη της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αρμόδια για την εποπτεία των τραπεζών (μόνη της ή μαζί με την ΕΚΤ), των εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης, των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος, των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών, των πιστωτικών εταιρειών, των εταιρειών διαχείρισης πιστώσεων, των ιδρυμάτων μικροχρηματοδότησης και των ασφαλιστικών εταιρειών.
Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς	Αρμοδιότητα: Ιδρύθηκε με τον Ν. 1969/1991 και τον Ν. 2324/1995 με σκοπό την προστασία των επενδυτών και τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της Ελληνικής κεφαλαιαγοράς. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς είναι αρμόδια για την παρακολούθηση της τήρησης των διατάξεων της νομοθεσίας για την κεφαλαιαγορά. Η ΕΚ είναι αρμόδια για την αδειοδότηση, παρακολούθηση, εποπτεία και έλεγχο των φορέων της κεφαλαιαγοράς (πάροχοι επενδυτικών υπηρεσιών), όπως οι Εταιρείες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών και οι Εταιρείες Επενδυτικής Διαμεσολάβησης, οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων και οι διαχειριστές τους. Εποπτεύει επίσης τους οργανισμούς εναλλακτικών επενδύσεων και τους διαχειριστές τους, τις νέες επιχειρήσεις επενδύσεων, τα ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης, τις εισηγμένες εταιρείες όσον αφορά τις υποχρεώσεις διαφάνειας, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών τους καταστάσεων, καθώς και τους μετόχους εισηγμένων εταιρειών

όσον αφορά τις υποχρεώσεις τους να γνωστοποιούν τις σημαντικότερες συμμετοχές τους, εγκρίνει τις προσφορές εξαγοράς και τα ενημερωτικά δελτία για αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου, και παρακολουθεί και εποπτεύει τις συναλλαγές όσον αφορά θέματα κατάχρησης της αγοράς και προνομιακών πληροφοριών. Τέλος, επιβλέπει τη συμμόρφωση των εποπτευόμενων από αυτήν προσώπων με τη νομοθεσία για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Στα πρόσωπα που εποπτεύονται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς περιλαμβάνονται και οι τόποι διαπραγμάτευσης, οι εταιρείες εκκαθάρισης, το Κεντρικό Αποθετήριο Τίτλων, καθώς και τα καθεστώτα αποζημίωσης επενδυτών και ασφάλειας συναλλαγών, όπως το Συνεγγυητικό Κεφάλαιο. Τέλος, η ΕΚ τηρεί επίσης μητρώο παρόχων υπηρεσιών ανταλλαγής μεταξύ εικονικών νομισμάτων και παραστατικών νομισμάτων και μητρώο παρόχων υπηρεσιών θεματοφυλακής ψηφιακών πορτοφολιών.

Πηγή: Έρευνα χαρτογράφησης

Προτείνεται η ΕΣΕΧΕ να συνεδριάζει τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο για να συζητά τις εξελίξεις στο πεδίο της πολιτικής για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό, τον συντονισμό της υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής και την αποτίμηση του αντικτύπου της.

Ανάλογα με τα προς εξέταση θέματα, τα μέλη της ΕΣΕΧΕ μπορούν να προσκαλούν στις συνεδριάσεις της επιπλέον μέλη (π.χ. τον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης e-ΕΦΚΑ, εάν πρόκειται να συζητηθούν θέματα σχετικά με τη μακροπρόθεσμη αποταμίευση και τις συντάξεις).

Αρμοδιότητες

Προτείνεται η ΕΣΕΧΕ να έχει εκτελεστικές αρμοδιότητες, οι οποίες θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν τα εξής:

- Διαμόρφωση προτάσεων πολιτικής και συζήτηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης πρωτοβουλιών για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής.
- Κατάρτιση των ετήσιων σχεδίων δράσης της Στρατηγικής.
- Παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης της Στρατηγικής και των σχεδίων δράσης της.
- Πρόσκληση στους εμπλεκόμενους φορείς χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού του ιδιωτικού τομέα και στους φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα να γίνουν μέλη της Επιτροπής Φορέων Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού.
- Καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών στους εμπλεκόμενους φορείς που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό, σύμφωνα με τις προτεραιότητες και τα σχέδια δράσης της Στρατηγικής.
- Διοργάνωση εθνικών εκδηλώσεων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για την υποστήριξη της υλοποίησης της Στρατηγικής.
- Συγκρότηση θεματικών ομάδων που θα ασχοληθούν με συγκεκριμένες πολιτικές προτεραιότητες και τις ανάγκες ομάδων του πληθυσμού.
- Ανάδειξη της σημασίας του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και επικοινωνία της Εθνικής Στρατηγικής στο υψηλότερο επίπεδο πολιτικής και στην ελληνική κοινωνία.

Επιτροπή Φορέων Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού

Ο συντονισμός και η υλοποίηση της Στρατηγικής θα υποστηρίζονται και από μια **Επιτροπή Φορέων Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού (ΕΦΧΕ)**, η οποία θα είναι ανοικτή στα μέλη της ΕΣΕΧΕ και σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στην Ελλάδα (αυτούς που συμμετείχαν στο έργο για την εκπόνηση της Στρατηγικής, όπως παρουσιάζονται στο Παράρτημα Α και άλλους που θα προστεθούν κατά περίπτωση, κατόπιν επίσημης πρόσκλησης από την ΕΣΕΧΕ). Η ΕΦΧΕ θα μπορούσε να συνεδριάζει τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς στην Ελλάδα από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα και τους φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα να

μπορούν να ανταλλάσσουν απόψεις για τις πρόσφατες εξελίξεις και να συζητούν τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των πρωτοβουλιών τους.

Λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των εμπλεκόμενων φορέων που υλοποιούν πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στα σχολεία, τα μέλη της ΕΦΧΕ που σχεδιάζουν και υλοποιούν πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού σε αυτό το πλαίσιο, θα μπορούσαν να προσκληθούν να ενταχθούν σε μια Ομάδα Εργασίας για τη Χρηματοοικονομική Εκπαίδευση στα Σχολεία, η οποία θα δημιουργηθεί ως συμβουλευτικό όργανο της ΕΣΕΧΕ (βλ. Πλαίσιο 2). Θα μπορούσαν να δημιουργηθούν επιπλέον Ομάδες Εργασίας με βάση νέες προτεραιότητες πολιτικής ή για να συνδράμουν στην υλοποίηση της Στρατηγικής.

Η ΕΦΧΕ:

- Θα λειτουργεί ως η κύρια πλατφόρμα σε εθνικό επίπεδο όπου θα μπορούν να συναντώνται οι φορείς που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό και να συζητούν τις εξελίξεις της πολιτικής στον τομέα του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού καθώς και τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πρωτοβουλιών.
- Θα φροντίζει οι εμπλεκόμενοι φορείς στον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό να γνωρίζουν τους τομείς προτεραιότητας που επιδιώκει να καλύψει η Στρατηγική και να τους λαμβάνουν υπόψη κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των πρωτοβουλιών τους.
- Θα προσφέρει την εμπειρογνωμοσύνη των μελών της στην ΕΣΕΧΕ, ιδίως όσον αφορά τη σύνταξη των ετήσιων σχεδίων δράσης.

Πλαίσιο 2. Πρώτα βήματα για τη θεσμοθέτηση του μηχανισμού διαχείρισης της Στρατηγικής

Συγκρότηση της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού

Τα μέλη της ΕΣΕΧΕ, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, θα πρέπει να συζητήσουν τους πλέον αποτελεσματικούς τρόπους για την θεσμοθέτηση του μηχανισμού διαχείρισης της Εθνικής Στρατηγικής. Αυτό θα μπορούσε, για παράδειγμα, να γίνει μέσω Μνημονίου Συναντίληψης μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών ή μέσω απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου.

Πρόσκληση σε εμπλεκόμενους φορείς να συμμετάσχουν στην Επιτροπή Φορέων Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού

Η ΕΣΕΧΕ θα πρέπει να προσκαλέσει επισήμως τους εμπλεκόμενους στον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό φορείς να γίνουν μέλη της ΕΦΧΕ.

Δημιουργία Ομάδας Εργασίας για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στα σχολεία

Ως τρίτο βήμα, η ΕΣΕΧΕ θα μπορούσε να εξετάσει το ενδεχόμενο δημιουργίας μιας Ομάδας Εργασίας για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στα σχολεία.

Σήμερα, διάφοροι φορείς του ιδιωτικού τομέα και φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα σχεδιάζουν και υλοποιούν προγράμματα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για τα ελληνικά σχολεία. Αυτό διευκολύνεται από τη δυνατότητα υποβολής παιδαγωγικού υλικού που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στα Εργαστήρια Δεξιοτήτων⁷. Η ασυντόνιστη παροχή χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στους μαθητές μπορεί να οδηγήσει σε αλληλεπικάλυψη πόρων και μπορεί ενδεχομένως να παραλείψει σημαντικά στοιχεία ενός προγράμματος σπουδών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για τους νέους.

Η Ομάδας Εργασίας για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στα σχολεία θα αποτελέσει μια εθνική πλατφόρμα με σκοπό:

- Να συντονίζεται η συζήτηση και η συνεργασία μεταξύ των δημοσίων φορέων και των λοιπών εμπλεκόμενων φορέων που προσφέρουν προγράμματα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στα σχολεία, ώστε να αποφεύγεται η σπατάλη των διαθέσιμων πόρων και οι αλληλοεπικαλύψεις.
- Να συζητηθούν διεξοδικά τα αποτελέσματα της έρευνας μέτρησης του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των μαθητών λυκείου (OECD, 2023^[8]), ώστε βάσει αυτών να σχεδιαστούν τεκμηριωμένες πρωτοβουλίες για τους μαθητές.
- Να συζητούνται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης, ώστε να διαπιστώνεται τι λειτουργεί καλύτερα στην ελληνική πραγματικότητα.
- Να συζητούνται με τους εμπλεκόμενους φορείς τα κριτήρια για την ένταξη νέων πρωτοβουλιών στο πλαίσιο των Εργαστηρίων Δεξιοτήτων.
- Να αναπτυχθεί εκπαιδευτικό υλικό για την υποστήριξη της παρεχόμενης χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στα σχολεία και των προγραμμάτων επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς.

Στα μέλη της Ομάδας Εργασίας θα περιλαμβάνονται οι εμπλεκόμενοι φορείς χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που επί του παρόντος σχεδιάζουν και παρέχουν χρηματοοικονομική εκπαίδευση στα ελληνικά σχολεία, το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

⁷ Πρόκειται για εκπαιδευτικές ενότητες που έχουν εισαχθεί σε όλα τα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά σχολεία και τα γυμνάσια ως μέρος του υποχρεωτικού προγράμματος σπουδών από τον Σεπτέμβριο του 2021, με έμφαση στις κοινωνικές δεξιότητες, τις δεξιότητες ζωής και τις ψηφιακές δεξιότητες (OECD, 2023^[8]).

Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση είναι αναγκαία στοιχεία μιας εθνικής στρατηγικής προκειμένου να αποτιμάται ο αντίκτυπος και η αποτελεσματικότητα των πρωτοβουλιών που συμβάλλουν στην υλοποίηση της στρατηγικής και της εθνικής στρατηγικής στο σύνολό της (OECD, 2022^[30]; OECD, 2020^[11]). Τα δεδομένα που συλλέγονται μέσω αυτών των διαδικασιών είναι αναγκαία και από την άποψη της λογοδοσίας, με την έννοια ότι παρέχουν τεκμήρια για τη βελτίωση των πολιτικών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και συμβάλλουν στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους.

- Η παρακολούθηση μιας εθνικής στρατηγικής περιλαμβάνει δράσεις που αποσκοπούν στην παρακολούθηση της προόδου της υλοποίησής της. Χρησιμεύει για να απαντηθούν κρίσιμα ερωτήματα, όπως το αν η στρατηγική έχει επικοινωνηθεί στο κοινό για το οποίο προορίζεται και αν οι διατιθέμενοι πόροι αξιοποιούνται σύμφωνα με τον προγραμματισμό. Η παρακολούθηση μπορεί να λειτουργεί συνεχώς στο παρασκήνιο, με ελάχιστη ανθρώπινη παρέμβαση, μέσω αυτοματοποιημένων πληροφοριακών συστημάτων που παρακολουθούν τον αριθμό των εγγραφών σε μαθήματα ή τις επισκέψεις σε μια ιστοσελίδα. Εναλλακτικά, η παρακολούθηση μπορεί να περιλαμβάνει τη διανομή ερωτηματολογίων για τη συλλογή πληροφοριών σχετικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που συμμετέχουν στις πρωτοβουλίες οι οποίες συμβάλλουν στη στρατηγική.
- Η αξιολόγηση μιας εθνικής στρατηγικής είναι μια διαδικασία που επιδιώκει να διαπιστώσει αν και πώς η εθνική στρατηγική επιτυγχάνει τους στόχους της και τι αντίκτυπο έχει. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να εξετάζει κατά πόσον η εθνική στρατηγική οδηγεί σε αλλαγή που διαφορετικά δεν θα είχε συμβεί (OECD, 2022^[30]).

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση της Εθνικής Στρατηγικής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού για την Ελλάδα θα πρέπει να είναι συστηματική και να λαμβάνει υπόψη τους γενικούς στόχους της Στρατηγικής και πώς οι εμπλεκόμενοι φορείς τους λαμβάνουν υπόψη κατά την υλοποίηση των πρωτοβουλιών τους για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό.

Παρακολούθηση και αξιολόγηση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού

Η Στρατηγική θα πρέπει να ενθαρρύνει τους φορείς που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό να συμπεριλάβουν μηχανισμούς παρακολούθησης και αξιολόγησης κατά τη φάση σχεδιασμού των πρωτοβουλιών τους. Αυτό θα βοηθήσει στην υλοποίηση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού βασισμένων σε τεκμήρια και θα διευκολύνει τη συμβολή των επιμέρους πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στη συνολική Εθνική Στρατηγική.

Η Στρατηγική θα πρέπει να εμπλέξει τους φορείς που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στην κατάρτιση μιας κοινής εργαλειοθήκης παρακολούθησης και αξιολόγησης και να ενθαρρύνει τη χρήση της.

Αυτή θα περιλαμβάνει τη συλλογή τυποποιημένων πληροφοριών μέσω παρακολούθησης και την αξιολόγηση των πρωτοβουλιών ως προς το πώς αυτές συμβάλλουν στις προτεραιότητες πολιτικής που καθορίζει η στρατηγική (π.χ. ανάπτυξη συνηθειών αποταμίευσης).

Η Εθνική Συντονιστική Επιτροπή Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού θα ανακοινώσει τους στόχους της Στρατηγικής και θα προσκαλέσει τους φορείς που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό να προσδιορίσουν τους τρόπους με τους οποίους τα προγράμματά τους μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξή τους.

Παρακολούθηση και αξιολόγηση του συνολικού αντίκτυπου της Εθνικής Στρατηγικής

Η Στρατηγική θα παρακολουθείται και θα αξιολογείται μέσω των ετησίων σχεδίων δράσης της και περιοδικών δράσεων συλλογής δεδομένων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού του ενήλικου και του μαθητικού πληθυσμού, ώστε να μετράται η πρόοδος ή οι αλλαγές με την πάροδο του χρόνου. Προτείνεται ότι η Εθνική Συντονιστική Επιτροπή Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού θα μπορούσε:

- Να παρακολουθεί την πρόοδο στην υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής με βάση τα ετήσια σχέδια δράσης της
- Να αξιολογήσει τον αντίκτυπο της συνολικής Εθνικής Στρατηγικής στο τέλος της πενταετίας της εφαρμογής της ως εξής:
  - Αναγνωρίζοντας τη σύνδεση μεταξύ των αποτελεσμάτων και των δραστηριοτήτων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της Στρατηγικής.
  - Με Βασικούς Δείκτες Απόδοσης και δείκτες μακροπρόθεσμου αντίκτυπου.
  - Με ποσοτική ανάλυση μέσω τακτικών δράσεων συλλογής δεδομένων για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό ενηλίκων και ιδιοκτητών μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων, χρησιμοποιώντας διεθνή εργαλεία (OECD, 2022^[6]; OECD, 2020^[7]), συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής σε διεθνείς συγκρίσεις που διοργανώνει ο ΟΟΣΑ.
  - Αξιολογώντας την αποτελεσματικότητα των θεσμικών μηχανισμών και τον συντονισμό της στρατηγικής ως προς την επίτευξη των επιθυμητών στόχων της, τη διευκόλυνση της κοινής χρήσης των πόρων, την αποφυγή των αλληλοεπικαλύψεων.
- Να γνωστοποιεί και να συζητά τα αποτελέσματα της παρακολούθησης και της αξιολόγησης με τα μέλη της Επιτροπής Φορέων Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού.
- Να ανακοινώνει τα αποτελέσματα των δράσεων παρακολούθησης και αξιολόγησης στο κοινό.

Οδικός χάρτης υλοποίησης της Στρατηγικής

Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης

Προτείνεται να οριστεί ένας οδικός χάρτης υλοποίησης της Εθνικής Στρατηγικής για μια πενταετία, ο οποίος μπορεί να υποστηρίζεται από ετήσια σχέδια δράσης που θα καταρτίζονται από την ΕΣΕΧΕ. Σε αυτά θα παρέχονται λεπτομέρειες για τα έργα που θα αναληφθούν κατά τη διάρκεια του έτους και θα εξηγείται πώς αυτά ανταποκρίνονται στους τομείς προτεραιότητας που ορίζει η Στρατηγική.

Οδικός χάρτης υλοποίησης

Ο οδικός χάρτης υλοποίησης παρουσιάζει έναν κατάλογο δραστηριοτήτων που θα υποστηρίξουν την υλοποίηση της Στρατηγικής σε κάθε έναν από τους καθορισμένους τομείς προτεραιότητας. Τα μέλη της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού θα προσδιορίζουν τα στοιχεία του οδικού χάρτη στα οποία θα δίνεται προτεραιότητα και θα αποφασίζουν πώς θα προχωρήσουν στην εφαρμογή της Στρατηγικής με βάση τους διαθέσιμους πόρους και την υλοποίηση των αντίστοιχων πρωτοβουλιών τους για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό. Αυτό ιδανικά θα γίνεται κάθε χρόνο και θα τροφοδοτεί την κατάρτιση των ετήσιων σχεδίων δράσης.

Υπό το πρίσμα της περιορισμένης συνεργασίας μεταξύ των φορέων που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στην Ελλάδα, η Στρατηγική θα πρέπει αρχικά να εστιάσει στη δημιουργία της βάσης για επίσημη συνεργασία και στην έναρξη διαλόγου μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και των φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (βλ. **Προτεινόμενος μηχανισμός διαχείρισης**).

Η Στρατηγική παρουσιάζει βραχυπρόθεσμους βασικούς δείκτες απόδοσης (KPI) καθώς και πιθανούς δείκτες μακροπρόθεσμου αντικτύπου για κάθε προτεινόμενη πρωτοβουλία. Οι βασικοί δείκτες απόδοσης (KPIs) παρουσιάζουν τα άμεσα αποτελέσματα σε αριθμούς, π.χ. τον αριθμό των ψηφιακών πόρων που δημιουργήθηκαν ή τον αριθμό των συμμετεχόντων σε μια εκδήλωση, ενώ οι δείκτες μακροπρόθεσμου αντικτύπου μετρούν τις αλλαγές που δεν αποτελούν άμεσο αντίκτυπο της Στρατηγικής όπως η αύξηση των ποσοστών αποταμίευσης.

Αν και θα ήταν δύσκολο οι αλλαγές στους δείκτες μακροπρόθεσμου αντικτύπου να αποδοθούν αποκλειστικά στην υλοποίηση της Στρατηγικής καθώς μπορεί να επηρεάζονται από το γενικότερο μακροοικονομικό πλαίσιο ή άλλα κυβερνητικά μέτρα, οι δείκτες μακροπρόθεσμου αντικτύπου μπορούν ωστόσο να χρησιμοποιηθούν για τη μέτρηση των μεταβολών σε σημαντικές παραμέτρους και συμπεριφορές που επιχειρεί να επηρεάσει η Στρατηγική.

Πίνακας 2. Οδικός Χάρτης για την εφαρμογή της Στρατηγικής

Στόχοι, Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs) και δείκτες πιθανών μακροπρόθεσμων επιπτώσεων

Στόχοι		Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs)	Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου
1: Περιορισμός της υπερχρέωσης ενθαρρύνοντας την ορθή διαχείριση των χρημάτων και προάγοντας συνήθειες αποταμίευσης και υπεύθυνης χρήσης των πιστώσεων	<p>1.1 Υποστήριξη της ορθής διαχείρισης των χρημάτων και της αποταμίευσης, ιδίως μεταξύ των ευάλωτων ομάδων</p> <p>1.2 Συμπλήρωση των υφιστάμενων προγραμμάτων παροχής συμβουλών σε οφειλότες και υποστήριξη των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο υπερχρέωσης με πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού εστιασμένες στην ασφαλή χρήση των πιστώσεων</p>	<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός νέων πρωτοβουλιών, οι οποίες διαμορφώνονται για ευάλωτα κοινά-στόχο, με σκοπό να τους βοηθήσουν στη διαχείριση των χρημάτων και την αποταμίευση 	<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση του ποσοστού των ανθρώπων που αποταμιεύουν μέσω επίσημων διαύλων Μείωση του ποσοστού των ενηλίκων με χαμηλότερα εισοδήματα που αντιμετωπίζουν μη βιώσιμα επίπεδα χρέους (με αφετηρία το 29% το 2023)
2: Ενθάρρυνση του μακροπρόθεσμου οικονομικού προγραμματισμού προάγοντας την ενημέρωση, τις γνώσεις και τις δεξιότητες για τη λήψη αποτελεσματικών αποφάσεων σχετικά με τη συνταξιοδότηση και τον μετριασμό των κινδύνων	<p>2.1 Βελτίωση του μακροπρόθεσμου οικονομικού προγραμματισμού για τη συνταξιοδότηση</p> <p>2.2 Ενημέρωση για τα οφέλη της ασφάλισης και συμβολή στην οικοδόμηση ενός επαρκούς δικτύου οικονομικής ασφάλειας</p>	<ul style="list-style-type: none"> Προβλέπονται και διοχετεύονται μέσω των εργοδοτών πόροι χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που εστιάζουν στον οικονομικό προγραμματισμό για τη συνταξιοδότηση Διεξαγωγή μιας ετήσιας εθνικής εκδήλωσης ενημέρωσης με επίκεντρο την σύνταξη και τον μακροπρόθεσμο οικονομικό προγραμματισμό 	<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση του ποσοστού του ενεργού πληθυσμού που αισθάνεται σιγουριά για τη συνταξιοδότησή του (με αφετηρία το 32% το 2023) Αύξηση του ποσοστού των ατόμων που έχουν κάποιο είδος ασφάλισης (με αφετηρία το 58% το 2023)
3: Προώθηση της ασφαλούς χρήσης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ενισχύοντας τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές γνώσεις και δεξιότητες		<ul style="list-style-type: none"> Αριθμός νέων πρωτοβουλιών ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που υλοποιούνται για ομάδες χαμηλών εισοδημάτων ή για ηλικιωμένους 	<ul style="list-style-type: none"> Αύξηση της βαθμολογίας ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ενηλίκων και των βασικών υποομάδων του πληθυσμού (αρχική τιμή 54/100 το 2023 για όλους τους ενήλικες) Μείωση των περιπτώσεων ηλεκτρονικής οικονομικής απάτης, ή στοιχεία που δείχνουν μεγαλύτερη ικανότητα των καταναλωτών να προστατεύονται από ηλεκτρονικές οικονομικές απάτες
4: Προώθηση της συμμετοχής ενημερωμένων πολιτών στις κεφαλαιαγορές, μέσω πληροφόρησης για τις ευκαιρίες και τους		<ul style="list-style-type: none"> Διάθεση πόρων χρηματοοικονομικού 	<ul style="list-style-type: none"> Μείωση του ποσοστού των ατόμων που δηλώνουν ότι

κινδύνους που συνδέονται με τις επενδύσεις	εγγραμματισμού για ιδιώτες επενδυτές (π.χ. online προσομοιωτής επενδύσεων)	<p>δεν γνωρίζουν πώς να αποταμιεύουν και να επενδύουν για μακροπρόθεσμο χρονικό διάστημα (με αφετηρία το 44% το 2023)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση του αριθμού των ενηλίκων που έχουν στην κατοχή τους επενδυτικά προϊόντα • Αύξηση του ποσοστού των ατόμων που κατανοούν την έννοια της διαφοροποίησης του κινδύνου (με αφετηρία το 48% το 2023) 	
5. Προώθηση της φορολογικής συμμόρφωσης	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που περιλαμβάνουν φορολογική εκπαίδευση. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση του αριθμού των ενηλίκων και των νέων που γνωρίζουν την υποχρέωση ετήσιας δήλωσης και καταβολής των φόρων εισοδήματος (με αφετηρία για τους μαθητές: 39% το 2022) και ότι μπορεί να επιβληθούν κυρώσεις σε περίπτωση μη έγκαιρης καταβολής των φόρων εισοδήματος (με αφετηρία για τους μαθητές το 38% το 2022) 	
6. Περιορισμός της ενασχόλησης με τα τυχερά παιχνίδια, ιδίως μεταξύ των νεότερων γενεών	<ul style="list-style-type: none"> • Αριθμός πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που αφορούν τα τυχερά παιχνίδια. 	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση του ποσοστού των νέων ενηλίκων (18-34) που παίζουν τυχερά παιχνίδια (με αφετηρία το 83% το 2022) 	
7. Υποστήριξη των φορέων που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό για την υλοποίηση αποτελεσματικών προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληθυσμού	<p>7.1 Καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών για τη συμμετοχή ιδιωτικών φορέων και φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στην υλοποίηση της Στρατηγικής</p> <p>7.2 Υιοθέτηση κοινών εργαλείων πολιτικής για τη διευκόλυνση του σχεδιασμού, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των πρωτοβουλιών</p> <p>7.3 Διενέργεια τακτικών ερευνών μέτρησης του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, συμπεριλαμβανομένης μιας λεπτομερούς μέτρησης του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ιδιοκτητών πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Καθορίζονται κατευθυντήριες γραμμές ή ένας εθελοντικός κώδικας δεοντολογίας και υιοθετούνται από επαρκή αριθμό εμπλεκόμενων φορέων • Αριθμός πρωτοβουλιών που χρησιμοποιούν το εγκεκριμένο πλαίσιο βασικών ικανοτήτων στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση • Σχεδιασμός και υιοθέτηση κοινής προσέγγισης παρακολούθησης και αξιολόγησης από επαρκή αριθμό εμπλεκόμενων φορέων • Αριθμός εμπλεκόμενων φορέων που εφαρμόζουν τακτικές παρακολούθησης και αξιολόγησης του χρηματοοικονομικού 	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση του ποσοστού των ιδιοκτητών πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δηλώνουν ότι αισθάνονται αυτοπεποίθηση να απευθυνθούν σε τράπεζες και εξωτερικούς επενδυτές για να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση για την επιχειρησή τους (με αφετηρία το 52% το 2023) • Στοιχεία που αποδεικνύουν μεγαλύτερο συντονισμό μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων (π.χ. ανάπτυξη νέων συμφωνιών συνεργασίας, μνημονίων συναντίληψης κ.λπ.) • Στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα νέα εργαλεία ευνοούν υψηλότερο επίπεδο συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων

	<p>επιχειρήσεων</p> <p>7.4 Δημιουργία εθνικού ιστότοπου χρηματοοικονομικού εγγραμματος για το κοινό</p> <p>7.5 Διοργάνωση τακτικών πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματος μέσω του Μουσείου της Τράπεζας της Ελλάδος</p> <p>7.6 Ανάπτυξη εργαλείων για τη διευκόλυνση του σχεδιασμού και της υλοποίησης πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματος στα σχολεία</p>	<p>εγγραμματος τους</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκπόνηση τακτικών εθνικών ερευνών χρηματοοικονομικού εγγραμματος, ιδανικά στο πλαίσιο παγκόσμιων δράσεων μέτρησης • Εκπόνηση εθνικής έρευνας σε ιδιοκτήτες πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων χρησιμοποιώντας την πλήρη Έρευνα του ΟΟΣΑ/INFE για τη μέτρηση του επιπέδου του χρηματοοικονομικού τους εγγραμματος • Εκπόνηση νέων προγραμμάτων για ιδιοκτήτες πολύ μικρών, μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων • Δημιουργία εθνικού ιστότοπου χρηματοοικονομικού εγγραμματος • Αριθμός επισκεπτών του δικτυακού τόπου και ποιοτική αξιολόγηση του περιεχομένου του • Ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τα μέλη της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματος και το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος • Όγκος εκπαιδευτικού υλικού που παρήχθηκε • Αύξηση του αριθμού μαθητών και τάξεων που συμμετέχουν σε διαγωνισμούς 	<ul style="list-style-type: none"> • Αύξηση του αριθμού των μαθητών που τους παρέχεται χρηματοοικονομική εκπαίδευση στα ελληνικά σχολεία και αύξηση της διάρκειας και βελτίωση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης
--	--	--	--

1. Περιορισμός της υπερχρέωσης ενθαρρύνοντας την ορθή διαχείριση των χρημάτων και προάγοντας συνήθειες αποταμίευσης και υπεύθυνης χρήσης των πιστώσεων

1.1 Υποστήριξη της ορθής διαχείρισης των χρημάτων και της αποταμίευσης, ιδίως μεταξύ των ευάλωτων ομάδων

Η υλοποίηση της Στρατηγικής θα προωθήσει τον σχεδιασμό και την υλοποίηση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματος που ενθαρρύνουν τη συνετή διαχείριση των χρημάτων και εστιάζουν στην ανάπτυξη μιας κουλτούρας αποταμίευσης ώστε να αυξηθεί η οικονομική ανθεκτικότητα

των ανθρώπων και να βοηθηθούν στην αντιμετώπιση των οικονομικών κραδασμών. Η Στρατηγική θα εστιάσει ιδιαίτερα στις ομάδες του πληθυσμού που εμφανίζουν χαμηλότερα επίπεδα οικονομικής ευημερίας και ανθεκτικότητας, σε όσους δεν αποταμιεύουν και σε όσους αποταμιεύουν άτυπα. Οι δράσεις που μπορούν να στηρίξουν την υλοποίηση της Στρατηγικής σε αυτόν τον τομέα περιλαμβάνουν:

- Ενθάρρυνση της ανάπτυξης πρωτοβουλιών για την υπεύθυνη χρήση των πιστώσεων και την προώθηση συνηθειών αποταμίευσης και μέριμνα ώστε οι υφιστάμενες πρωτοβουλίες να καλύπτουν επαρκώς τα θέματα αυτά.
- Προσφορά πληροφοριών και εργαλείων για τη σύγκριση του κόστους και των χαρακτηριστικών των διαφόρων πηγών πίστωσης, την κατανόηση της οικονομικής τους προσιότητας υπό το πρίσμα των προσωπικών συνθηκών και προειδοποίηση για τους κινδύνους που συνδέονται με τις βραχυπρόθεσμες καταναλωτικές πιστώσεις υψηλού κόστους.
- Υποστήριξη του σχεδιασμού ειδικών πόρων με στόχο εκείνους που αποταμιεύουν άτυπα, για να εξηγήσουν τα οφέλη της αποταμίευσης σε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και παράλληλη παρότρυνση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να προωθήσουν την αποταμίευση σε αυτή την ομάδα-στόχο.

1.2 Συμπλήρωση των υφιστάμενων προγραμμάτων παροχής συμβουλών σε οφειλέτες και υποστήριξη των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο υπερχρέωσης με πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού εστιασμένες στην ασφαλή χρήση των πιστώσεων

Η Ελλάδα διαθέτει ήδη ένα πανελλαδικό δίκτυο για την υποστήριξη όσων κινδυνεύουν από υπερχρέωση και αφερεγγυότητα, τα Κέντρα Ενημέρωσης και Υποστήριξης Δανειοληπτών (ΚΕΥΔ) και τα Γραφεία Ενημέρωσης και Υποστήριξης Δανειοληπτών (ΓΕΥΔ)⁸. Οι πρωτοβουλίες που υλοποιούνται στο πλαίσιο της Στρατηγικής θα συμπληρώνουν τις δράσεις σε αυτόν τον τομέα και θα επικεντρώνονται στην πρόληψη της εμφάνισης προβλημάτων διαχείρισης οφειλών. Επιπλέον, θα πρέπει να διαφημιστούν στο κοινό τα υφιστάμενα εργαλεία στήριξης για όσους ταλαιπωρούνται από μη βιώσιμα επίπεδα χρέους, τα οποία είναι διαθέσιμα στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους. Οι δράσεις που μπορούν να συνδράμουν την υλοποίηση της στρατηγικής σε αυτόν τον τομέα είναι οι εξής:

- Ενθάρρυνση του σχεδιασμού προγραμμάτων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού τα οποία θα παρέχουν στα άτομα κατάλληλη πληροφόρηση και εργαλεία για να συγκρίνουν το κόστος και τα χαρακτηριστικά των διαφόρων επιλογών πίστωσης, επισημαίνοντας τα χαρακτηριστικά και τους πιθανούς κινδύνους των βραχυπρόθεσμων πιστώσεων που παρέχονται μέσα από παραδοσιακές και ψηφιακές πλατφόρμες.
- Παροχή πληροφόρησης και καθοδήγησης για τρόπους διαχείρισης των υφιστάμενων πιστωτικών υποχρεώσεων ώστε να ελαχιστοποιηθεί το συνολικό κόστος και ο κίνδυνος χρεωκοπίας και προώθηση της υποστήριξης που προσφέρεται για οφειλέτες μέσω του εθνικού δικτύου ενημέρωσης και υποστήριξης δανειοληπτών καθώς και της πρόσφατης πρωτοβουλίας "my EGDIXlive", η οποία παρέχει εξ αποστάσεως υποστήριξη σε οφειλέτες μέσω ενός γραφείου εξυπηρέτησης, με τηλεφωνική επικοινωνία ή τηλεδιάσκεψη. Και τα δύο αυτά εργαλεία υποστήριξης θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και εξατομικευμένη χρηματοοικονομική υποστήριξη.
- Χρήση των δεδομένων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο της προπαρασκευαστικής φάσης της Στρατηγικής, για την αναθεώρηση του περιεχομένου του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των εν λόγω εργαλείων υποστήριξης οφειλετών.

⁸ www.keyd.gov.gr/

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs) :

- Αριθμός νέων πρωτοβουλιών οι οποίες διαμορφώνονται για ευάλωτα κοινά-στόχο, με σκοπό να τους βοηθήσουν, μεταξύ άλλων, στη διαχείριση των χρημάτων και την αποταμίευση

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Αύξηση του ποσοστού των ανθρώπων που αποταμιεύουν μέσω επίσημων διαύλων
- Μείωση του ποσοστού των ενηλίκων με χαμηλότερο εισόδημα που αντιμετωπίζουν μη βιώσιμα επίπεδα χρέους (29% το 2023)

2: Ενθάρρυνση του μακροπρόθεσμου οικονομικού προγραμματισμού προάγοντας την ενημέρωση, τις γνώσεις και τις δεξιότητες για τη λήψη αποτελεσματικών αποφάσεων σχετικά με τη συνταξιοδότηση και τον μετριασμό των κινδύνων

Η υλοποίηση της Στρατηγικής θα ενισχύσει τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό των ανθρώπων που ζουν στην Ελλάδα και σε σχέση με τη συνταξιοδότηση και την ασφάλιση. Μια ορθή χρήση συνταξιοδοτικών και ασφαλιστικών προϊόντων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ευημερία και να αυξήσει τη μακροπρόθεσμη οικονομική ανθεκτικότητα των ατόμων και των νοικοκυριών.

2.1 Βελτίωση του μακροπρόθεσμου οικονομικού προγραμματισμού για τη συνταξιοδότηση

Η υλοποίηση της Στρατηγικής αναμένεται να βελτιώσει τον μακροπρόθεσμο οικονομικό προγραμματισμό για τη συνταξιοδότηση και να αυξήσει την εμπιστοσύνη των ενηλίκων στα συνταξιοδοτικά τους προγράμματα. Θα τους προσφέρει τα εργαλεία για να κατανοήσουν τους ισχύοντες κανόνες του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος, καθώς και τις διαθέσιμες επιλογές επαγγελματικών και ιδιωτικών συντάξεων, βοηθώντας τους να δραστηριοποιηθούν όσον αφορά τις διαθέσιμες επιλογές στο δημόσιο συνταξιοδοτικό σύστημα, τις επαγγελματικές και τις ιδιωτικές συντάξεις. Οι δράσεις στο πλαίσιο αυτού του τομέα προτεραιότητας περιλαμβάνουν:

- Ευαισθητοποίηση όσον αφορά την αναγκαιότητα έγκαιρου προγραμματισμού για τη συνταξιοδότηση και προώθηση της κατανόησης των εναλλακτικών επιλογών που είναι διαθέσιμες σε διάφορες κατηγορίες του πληθυσμού, ιδίως εξηγώντας τα χαρακτηριστικά των επαγγελματικών και των ιδιωτικών συντάξεων.
- Διάθεση προγραμμάτων κατάρτισης και πόρων που θα βοηθήσουν τους πολίτες να επιλέξουν μεταξύ των συνταξιοδοτικών προϊόντων.
- Ενθάρρυνση των νεοεισερχομένων στην αγορά εργασίας που είναι εγγεγραμμένοι στο Ταμείο Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης (ΤΕΚΑ) να λαμβάνουν ενεργές αποφάσεις και να επιλέγουν το χαρτοφυλάκιο που ταιριάζει καλύτερα στο προφίλ εισοδήματος και κινδύνου τους.
- Αξιοποίηση των πορισμάτων από τη μελέτη συμπεριφορών στα προγράμματα χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης σχετικά με τον συνταξιοδοτικό προγραμματισμό, υπό το πρίσμα των συνεπειών που έχουν οι συμπεριφορικές προκαταλήψεις στην ικανότητα αποταμίευσης, επένδυσης ή διαμόρφωσης συνταξιοδοτικών προγραμμάτων.
- Διαφήμιση των υφιστάμενων πόρων που επεξηγούν τα χαρακτηριστικά του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος, εξετάζοντας το ενδεχόμενο συνεργασίας με τον e-EFKA, τον Ενιαίο Φορέα απονομής σύνταξης του Δημοσίου.
- Ενθάρρυνση του σχεδιασμού πόρων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και διευκόλυνση της δημιουργίας συμπράξεων με εργοδότες του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για τη διάδοση των εν λόγω πόρων.
- Διεξαγωγή μιας ετήσιας εθνικής εκδήλωσης ενημέρωσης με θέμα τις συντάξεις και την ανάγκη επαρκούς μακροπρόθεσμου προγραμματισμού.

2.2 Ενημέρωση για τα οφέλη της ασφάλισης και συμβολή στην οικοδόμηση ενός επαρκούς δικτύου οικονομικής ασφάλειας

Η υλοποίηση της Στρατηγικής θα εστιάσει και στην αύξηση της κατανόησης και της πρόσβασης στα ασφαλιστικά προϊόντα, δεδομένου ότι λιγότερο από το 60% των ενηλίκων στην Ελλάδα είναι κάτοχοι κάποιου ασφαλιστικού προϊόντος. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι να ενθαρρυνθεί ο κόσμος στην Ελλάδα να ασφαλιστεί για τον κίνδυνο φυσικών καταστροφών, οι οποίες αυξάνονται σε αριθμό και μέγεθος λόγω της κλιματικής αλλαγής. Πιθανές δράσεις στον τομέα αυτό είναι:

- Ενημέρωση για τα οφέλη της ασφάλισης και διοχέτευση πόρων που εξηγούν τη λειτουργία, το κόστος και τα οφέλη της για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων των κινδύνων στην οικονομική ευημερία.
- Να βοηθηθούν οι άνθρωποι στην Ελλάδα να κατανοήσουν ποιοι οικονομικοί κίνδυνοι μπορούν να αντιμετωπιστούν μέσω της ασφάλισης και να ενθαρρυνθούν να ασφαλιστούν για γεγονότα χαμηλής πιθανότητας και υψηλού κόστους, όπως αυτά που συνδέονται με φυσικές καταστροφές.
- Εστίαση στα κοινά που είναι πιο ευάλωτα ενόψει της κλιματικής αλλαγής, όπως οι ανασφάλιστοι ιδιοκτήτες κατοικιών.

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Προβλέπονται και διοχετεύονται μέσω των εργοδοτών πόροι χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που εστιάζουν στον οικονομικό προγραμματισμό για τη συνταξιοδότηση
- Διεξαγωγή μιας ετήσιας εθνικής εκδήλωσης ενημέρωσης με επίκεντρο τη σύνταξη και τον μακροπρόθεσμο οικονομικό προγραμματισμό

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Αύξηση του ποσοστού του ενεργού πληθυσμού που αισθάνεται σιγουριά για τη συνταξιοδότησή του (με αφετηρία το 32% το 2023)
- Αύξηση του ποσοστού των ατόμων που έχουν κάποιο είδος ασφάλισης (με αφετηρία το 58% το 2023)

3: Προώθηση της ασφαλούς χρήσης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ενισχύοντας τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές γνώσεις και δεξιότητες

Η εφαρμογή της Στρατηγικής θα πρέπει να έχει ως στόχο την αύξηση του ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των νέων και των ενηλίκων στην Ελλάδα. Αντιμέτωποι με μια ολοένα και πιο ψηφιακή χρηματοπιστωτική αγορά, τα φυσικά πρόσωπα στην Ελλάδα δεν διαθέτουν πάντοτε τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες ώστε να επωφεληθούν από την ψηφιοποίηση των προϊόντων και των υπηρεσιών. Το γεγονός αυτό τους θέτει σε κίνδυνο ηλεκτρονικής απάτης, ιδίως λόγω των χαμηλών ψηφιακών ικανοτήτων των Ελλήνων ενηλίκων (European Commission, 2021^[31]; OECD, 2016^[32]). Οι δράσεις στο πλαίσιο αυτής της προτεραιότητας περιλαμβάνουν:

- Μέριμνα ώστε τα προγράμματα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού να αντιμετωπίζουν το ζήτημα του ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και να καλύπτουν βασικά στοιχεία της ψηφιακής χρηματοοικονομικής γνώσης (όπως η εγκυρότητα των ψηφιακών συμβάσεων και οι συνέπειες της κοινοποίησης δημοσίως προσωπικών πληροφοριών).
- Υποστήριξη κυρίως των ομάδων με χαμηλό εισόδημα και των ηλικιωμένων και εξασφάλιση της πρόσβασής τους σε πόρους και προγράμματα ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού τα οποία να είναι εύκολα κατανοητά, λαμβάνοντας υπόψη τα οφέλη της συνεργασίας με ΜΚΟ και κοινωνικούς λειτουργούς (OECD, 2022^[2]).

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Αριθμός νέων πρωτοβουλιών ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που υλοποιούνται για ομάδες χαμηλών εισοδημάτων ή για ηλικιωμένους

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Αύξηση της βαθμολογίας ψηφιακού χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ενηλίκων και των βασικών υποομάδων του πληθυσμού (αρχική τιμή 54/100 το 2023 για όλους τους ενήλικες)
- Μείωση των περιπτώσεων ηλεκτρονικής οικονομικής απάτης, ή στοιχεία που δείχνουν μεγαλύτερη ικανότητα των καταναλωτών να προστατεύονται από ηλεκτρονικές οικονομικές απάτες

4: Προώθηση της συμμετοχής ενημερωμένων πολιτών στις κεφαλαιαγορές, μέσω πληροφόρησης για τις ευκαιρίες και τους κινδύνους που συνδέονται με τις επενδύσεις

Στην Ελλάδα, μόνο ένας μικρός αριθμός ενηλίκων επενδύουν μακροπρόθεσμα, λόγω έλλειψης επαρκών οικονομικών πόρων, όπως δηλώνουν, ή επειδή δεν έχουν επαρκείς γνώσεις για το πώς να αποταμιεύουν ή να κάνουν μακροπρόθεσμες επενδύσεις. Πολλοί ενήλικες εμφανίζουν οικονομικές συμπεριφορές βραχυπρόθεσμου ορίζοντα, γεγονός που τους εμποδίζει περαιτέρω να μελετήσουν επαρκώς μακροπρόθεσμες επενδυτικές αποφάσεις. Δράσεις που μπορούν να στηρίξουν την εφαρμογή της Στρατηγικής σε αυτόν τον τομέα, και που μπορούν να συμπληρώσουν τις ενέργειες ενημέρωσης και προβολής της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς είναι:

- Ενημέρωση σχετικά με τη σημασία των μακροπρόθεσμων αποταμιεύσεων και επενδύσεων και της ενημερωμένης συμμετοχής στις κεφαλαιαγορές, φροντίζοντας ώστε να καλύπτεται το θέμα αυτό στις πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και, κατά περίπτωση, με στοχευμένες επικοινωνιακές εκστρατείες.
- Ανάπτυξη πόρων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, καθώς και προσομοιωτών επενδύσεων για υφιστάμενους και δυνητικούς ιδιώτες επενδυτές.

Διασφάλιση ότι η χρηματοοικονομική εκπαίδευση για μακροπρόθεσμες επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένης της διασποράς του κινδύνου και της σχέσης κινδύνου/απόδοσης, περιλαμβάνεται στις πρωτοβουλίες που σχεδιάζονται και ήδη υλοποιούνται στην Ελλάδα, και ότι αυτές προειδοποιούν για τους κινδύνους που συνδέονται με τη χρήση κρυπτοπεριουσιακών στοιχείων για επενδυτικούς σκοπούς.

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Διάθεση πόρων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για ιδιώτες επενδυτές (π.χ. online προσομοιωτής επενδύσεων)

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Μείωση του ποσοστού των ατόμων που δηλώνουν ότι δεν γνωρίζουν πώς να αποταμιεύουν και να επενδύουν για μακροπρόθεσμο χρονικό διάστημα (με αφετηρία το 44% το 2023)
- Αύξηση του αριθμού των ενηλίκων που έχουν στην κατοχή τους επενδυτικά προϊόντα
- Αύξηση του ποσοστού των ατόμων που κατανοούν την έννοια της διαφοροποίησης του κινδύνου (με αφετηρία το 48% το 2023)

5. Προώθηση της φορολογικής συμμόρφωσης

Η υλοποίηση της Στρατηγικής θα έχει ως στόχο την ενίσχυση της φορολογικής εκπαίδευσης του ελληνικού πληθυσμού, με έμφαση και στις νεότερες γενιές. Οι Δράσεις που μπορούν να υποστηρίξουν την υλοποίηση της Στρατηγικής σε αυτόν τον τομέα είναι:

- Ένταξη της φορολογικής εκπαίδευσης στο περιεχόμενο των πρωτοβουλιών που απευθύνονται στους νέους, ιδίως στα σχολεία. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην εξήγηση του ρόλου της φορολογίας στην κοινωνία.
- Παροχή πόρων που θα βοηθούν τους ενήλικες στην υποβολή των φορολογικών δηλώσεων, ιδίως γύρω από σημαντικές προθεσμίες.
- Προσέγγιση ομάδων του πληθυσμού που έχουν περιορισμένη επαφή με τη φορολογική διοίκηση, λόγω έλλειψης πρόσβασης στην τεχνολογία ή επειδή ζουν σε αγροτικές περιοχές.

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Αριθμός πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που περιλαμβάνουν φορολογική εκπαίδευση .

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Αύξηση του αριθμού των ενηλίκων και των νέων που γνωρίζουν την υποχρέωση ετήσιας δήλωσης και καταβολής των φόρων εισοδήματος (με αφητηρία για τους μαθητές: 39% το 2022) και ότι μπορεί να επιβληθούν κυρώσεις σε περίπτωση μη έγκαιρης καταβολής των φόρων εισοδήματος (με αφητηρία για τους μαθητές το 38% το 2022)

6. Περιορισμός της ενασχόλησης με τα τυχερά παιχνίδια, ιδίως μεταξύ των νεότερων γενιών

Η υλοποίηση της Στρατηγικής αναμένεται να ελαχιστοποιήσει τις αρνητικές συνέπειες των τυχερών παιχνιδιών στην οικονομική ευημερία, ιδίως μεταξύ των νεότερων γενιών και να αντιμετωπίσει τις αρνητικές συνέπειες αυτών των συμπεριφορών. Δράσεις που μπορούν να υποστηρίξουν την εφαρμογή της Στρατηγικής σε αυτόν τον τομέα είναι:

- Αντιμετώπιση της ενασχόλησης με τα τυχερά παιχνίδια στις πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, ιδίως σε εκείνες που απευθύνονται σε νεαρότερα ακροατήρια, και σαφής επεξήγηση των αρνητικών συνεπειών της στην οικονομική ευημερία.
- Ενθάρρυνση του σχεδιασμού πόρων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για τους παίκτες που κινδυνεύουν να αναπτύξουν προβληματική παικτική συμπεριφορά.
- Καθιέρωση αποτελεσματικής ανταλλαγής πληροφοριών και διαβούλευσης με την Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων, ώστε να διασφαλιστεί μια ενιαία προσέγγιση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού.

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Αριθμός πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που αφορούν τα τυχερά παιχνίδια.

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Μείωση του ποσοστού των νέων ενηλίκων (18-34) που παίζουν τυχερά παιχνίδια (με αφητηρία το 83% το 2022)

7. Υποστήριξη των φορέων που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό για την υλοποίηση αποτελεσματικών προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του πληθυσμού

7.1 Καθορισμός κατευθυντήριων γραμμών για τη συμμετοχή ιδιωτικών φορέων και φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στην εφαρμογή της Στρατηγικής

Θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η συμβολή ιδιωτικών φορέων και φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα στην εφαρμογή της Στρατηγικής. Τα μέλη της ΕΣΕΧΕ θα πρέπει να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν, στο μέτρο του δυνατού, τυχόν αντικρουόμενα συμφέροντα που μπορεί να προκύψουν όταν φορείς με εμπορικά συμφέροντα εμπλέκονται στη χρηματοοικονομική εκπαίδευση. Τα μέλη θα πρέπει να καθορίζουν κοινές κατευθυντήριες γραμμές, με τη συμβολή ιδιωτικών φορέων και φορέων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ή να ενθαρρύνουν την υιοθέτηση ενός εθελοντικού κώδικα δεοντολογίας που θα εκπονήσει ο χρηματοοικονομικός κλάδος για να καθοδηγεί τη συμμετοχή τους σε δραστηριότητες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού (OECD, 2014^[33]).

Οι κατευθυντήριες γραμμές ή ένας κώδικας δεοντολογίας θα πρέπει

- Να διασφαλίζουν την εφαρμογή ενιαίων προτύπων από τους εμπλεκόμενους φορείς, με βάση την αντικειμενικότητα, την ποιότητα και τη δικαιοσύνη.
- Να κάνουν σαφή διάκριση μεταξύ εμπορικών και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, είτε δια ζώσης είτε διαδικτυακών, αντιμετωπίζοντας έτσι τον κίνδυνο σύγκρουσης συμφερόντων.
- Να προσφέρουν ένα καθορισμένο πλαίσιο για τη συμβολή των μη δημόσιων φορέων στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής.

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Καθορίζονται κατευθυντήριες γραμμές ή ένας εθελοντικός κώδικας δεοντολογίας και υιοθετούνται από επαρκή αριθμό εμπλεκόμενων φορέων

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Αύξηση του αριθμού των εμπλεκόμενων φορέων που συμβάλλουν στην υλοποίηση της Στρατηγικής
- Στοιχεία που αποδεικνύουν μεγαλύτερο συντονισμό μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων (π.χ. ανάπτυξη νέων συμφωνιών συνεργασίας, μνημονίων συναντίληψης κ.λπ)

7.2 Υιοθέτηση κοινών εργαλείων πολιτικής για τη διευκόλυνση του σχεδιασμού, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των πρωτοβουλιών

Στο πλαίσιο της υλοποίησης της Στρατηγικής, οι φορείς που ασχολούνται με τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό θα πρέπει να ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν κοινά εργαλεία πολιτικής για τη διευκόλυνση του σχεδιασμού, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των πρωτοβουλιών. Τα εργαλεία αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν

- Πλαίσιο βασικών ικανοτήτων
- Κοινές κατευθυντήριες γραμμές παρακολούθησης και αξιολόγησης

Για παράδειγμα, οι εμπλεκόμενοι φορείς που δραστηριοποιούνται στην υλοποίηση πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στην Ελλάδα θα μπορούσαν να υιοθετήσουν (ή να προσαρμόσουν στην εθνική πραγματικότητα) τα πλαίσια ικανοτήτων που έχουν αναπτυχθεί από τον ΟΟΣΑ και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τους ενήλικες και τους νέους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (European

Union/OECD, 2022^[34]; OECD, 2023^[35]) και από τον ΟΟΣΑ για τις πολύ μικρές, μικρές & μικρομεσαίες επιχειρήσεις (OECD, 2018^[36]) Έτσι:

- Θα διευκολύνεται ο διάλογος μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, χάρη στη χρήση κοινής ορολογίας και κοινών εννοιών.
- Θα είναι ευκολότερος ο εντοπισμός ελλείψεων στην παροχή χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού.
- Θα βελτιώνεται ο σχεδιασμός πρωτοβουλιών.

Θα πρέπει επίσης να προαχθεί η χρήση μιας κοινής προσέγγισης παρακολούθησης στις πρωτοβουλίες για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό. Έτσι θα ενθαρρυνθεί η συλλογή τυποποιημένων πληροφοριών για τα άτομα στα οποία απευθύνονται οι πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού (δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά).

Στο πλαίσιο της υλοποίησης της Στρατηγικής, θα πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί η χρήση μιας κοινής προσέγγισης αξιολόγησης για όλες τις πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που υλοποιούνται στην Ελλάδα. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί, για παράδειγμα, με τον σχεδιασμό μιας κοινής εργαλειοθήκης αξιολόγησης που θα μπορούν να χρησιμοποιούν διάφοροι οργανισμοί για τη μέτρηση του αντίκτυπου των προγραμμάτων χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού ως προς τους στόχους της Στρατηγικής (π.χ. προώθηση της υπεύθυνης χρήσης πιστώσεων και ανάπτυξη αποταμιευτικών συνθηκών ή ενίσχυση των γνώσεων για τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες) (OECD, 2022^[30]; OECD, 2012^[37]).

Οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να κληθούν να υιοθετήσουν μια τέτοια κοινή προσέγγιση αξιολόγησης και να προσδιορίσουν πώς οι πρωτοβουλίες τους μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής.

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Αριθμός πρωτοβουλιών που χρησιμοποιούν το εγκεκριμένο πλαίσιο βασικών ικανοτήτων στον σχεδιασμό, την υλοποίηση και την αξιολόγηση
- Σχεδιασμός και υιοθέτηση κοινής προσέγγισης παρακολούθησης και αξιολόγησης από επαρκή αριθμό εμπλεκόμενων φορέων
- Αριθμός εμπλεκόμενων φορέων που εφαρμόζουν τακτικές παρακολούθησης και αξιολόγησης του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού τους

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα νέα εργαλεία ευνοούν υψηλότερο επίπεδο συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων

7.3 Διενέργεια τακτικών ερευνών μέτρησης του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, συμπεριλαμβανομένης μιας λεπτομερούς μέτρησης του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ιδιοκτητών πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Στο πλαίσιο της υλοποίησης της Στρατηγικής, οι ελληνικές αρχές θα πρέπει να συλλέγουν τακτικά, ιδανικά κάθε τρία χρόνια, δεδομένα σχετικά με τα επίπεδα χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού του ενήλικου και του νεαρού πληθυσμού στην Ελλάδα. Αυτό θα συνέβαλε στην αξιολόγηση της Στρατηγικής και θα διασφάλιζε ότι οι πολιτικές και οι πρωτοβουλίες καλύπτουν επίκαιρα θέματα. Οι ελληνικές αρχές θα μπορούσαν ειδικότερα να συμμετέχουν στις τακτικές παγκόσμιες δράσεις συλλογής δεδομένων που διοργανώνει ο ΟΟΣΑ και το Διεθνές του Δίκτυο για τη Χρηματοοικονομική Εκπαίδευση (OECD, 2020^[3]).

Ιδιαίτερη σημασία θα είχε μια λεπτομερής μέτρηση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ιδιοκτητών πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθώς τα στοιχεία που συλλέχθηκαν για την προετοιμασία της στρατηγικής βασίστηκαν μόνο σε ένα υπο-δείγμα του ενήλικου πληθυσμού (OECD, 2023^[8]). Στο πλαίσιο της εφαρμογής της Στρατηγικής, θα ήταν σκόπιμο:

- Να συλλεχθούν πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τον χρηματοοικονομικό τους εγγραμματισμό, μέσω της χρήσης της πλήρους Έρευνας του ΟΟΣΑ/INFE για τη μέτρηση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ιδιοκτητών πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων «*OECD/INFE Survey to Measure Financial Literacy of MSMEs*» (OECD, 2020^[7]).
- Να γνωστοποιηθούν τα αποτελέσματα στους σχετικούς εμπλεκόμενους φορείς, ώστε βάσει αυτών να σχεδιαστούν επιπλέον πρωτοβουλίες χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για ιδιοκτήτες πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Εκπόνηση τακτικών εθνικών ερευνών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, ιδανικά στο πλαίσιο παγκόσμιων δράσεων μέτρησης
- Εκπόνηση εθνικής έρευνας σε ιδιοκτήτες πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων χρησιμοποιώντας την πλήρη Έρευνα του ΟΟΣΑ/INFE για τη μέτρηση του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των ιδιοκτητών πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- Εκπόνηση νέων προγραμμάτων για ιδιοκτήτες πολύ μικρών, μικρών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Αύξηση του ποσοστού των ιδιοκτητών πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων που δηλώνουν ότι αισθάνονται αυτοπεποίθηση να απευθυνθούν σε τράπεζες και εξωτερικούς επενδυτές για να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση για την επιχείρησή τους (με αφετηρία το 52% το 2023).

7.4 Δημιουργία εθνικού ιστότοπου χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού για το κοινό

Στην υλοποίηση της Στρατηγικής θα βοηθούσε η δημιουργία ενός εθνικού δικτυακού τόπου για το κοινό με θέμα τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό. Ο εν λόγω ιστότοπος θα προσφέρει πηγές χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού και θα λειτουργεί ως κεντρικό αποθετήριο των πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού που αναπτύσσουν οι ελληνικοί εμπλεκόμενοι φορείς, σε συνεργασία με το ΙΕΠ για τους μαθητές και με την Εθνική Ακαδημία Ψηφιακών Ικανοτήτων για τους ενήλικες. Μπορεί να περιλαμβάνει μαθήματα μέσω διαδικτύου (e-learning), πληροφορίες για θέματα που αφορούν τους καταναλωτές, όπως ο αντίκτυπος του πληθωρισμού, και ψηφιακά εργαλεία που μπορούν να βοηθήσουν στον οικονομικό προγραμματισμό ατόμων και οικογενειών (εργαλεία προϋπολογισμού, ψηφιακές εφαρμογές αποταμίευσης ή αποπληρωμής οφειλών, εργαλεία και προσομοιωτές προγραμματισμού επενδύσεων). Θα λειτουργήσει ως κεντρικό αποθετήριο ενημερωμένης, αμερόληπτης, ποιοτικής και δωρεάν πληροφόρησης.

Ο εν λόγω δικτυακός τόπος θα εστιάσει στην παροχή πληροφόρησης και εκπαιδευτικού υλικού που θα καλύπτει όλους τους τομείς προτεραιότητας για τη χάραξη πολιτικών τους οποίους προσδιορίζει η στρατηγική και θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των ομάδων-στόχων προτεραιότητας.

7.5 Διοργάνωση τακτικών πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού μέσω του Μουσείου της Τράπεζας της Ελλάδος

Στην υλοποίηση της Στρατηγικής θα μπορούσαν να συμβάλουν τακτικές εκδηλώσεις μέσω του Μουσείου της Τράπεζας της Ελλάδος. Το Μουσείο διοργανώνει ξεναγήσεις προσαρμοσμένες κυρίως σε νεανικό κοινό (12-25 ετών) και φιλοξενεί εκπαιδευτικά εκθέματα. Αυτά αφορούν τομείς που είναι σημαντικοί από

την άποψη του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού, όπως ο πληθωρισμός, οι ηλεκτρονικές πληρωμές, το ευρώ, ο αντίκτυπος της κλιματικής αλλαγής κ.λπ.

Η Στρατηγική θα αξιοποιήσει αυτόν τον αποτελεσματικό δίαυλο υλοποίησης και θα προβλέψει τη διοργάνωση εκδηλώσεων για μαθητές, οι οποίοι θα μπορούσαν να σχεδιαστούν λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της μέτρησης του χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού των μαθητών λυκείου.

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Δημιουργία εθνικού δικτυακού τόπου για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό
- Αριθμός επισκεπτών του δικτυακού τόπου και ποιοτική αξιολόγηση του περιεχομένου του
- Ανάπτυξη πρωτοβουλιών από τα μέλη της Εθνικής Συντονιστικής Επιτροπής Χρηματοοικονομικού Εγγραμματισμού και το Μουσείο της Τράπεζας της Ελλάδος

7.6 Ανάπτυξη εργαλείων για τη διευκόλυνση του σχεδιασμού και της υλοποίησης πρωτοβουλιών χρηματοοικονομικού εγγραμματισμού στα σχολεία

Υπό το πρίσμα των πολυάριθμων πρωτοβουλιών που απευθύνονται στους νέους στα σχολεία (OECD, 2023^[5]), η εφαρμογή της Στρατηγικής θα μπορούσε να εστιάσει στην ανάπτυξη πόρων και εργαλείων για την υποστήριξη του σχεδιασμού και της υλοποίησής τους. Θα μπορούσαν να αναληφθούν δράσεις στο πλαίσιο του έργου μιας Ομάδας Εργασίας για τον χρηματοοικονομικό εγγραμματισμό στα σχολεία, όπως:

- Εκπόνηση εκπαιδευτικού υλικού για μαθητές και εκπαιδευτικούς.
- Παροχή επιμορφωτικών προγραμμάτων για εκπαιδευτικούς σε ελληνικά σχολεία.
- Ενθάρρυνση της συμμετοχής μαθητών και τάξεων των ελληνικών σχολείων σε εξωσχολικές δραστηριότητες, όπως εθνικούς και ευρωπαϊκούς διαγωνισμούς.

Βασικοί Δείκτες Απόδοσης (KPIs):

- Όγκος εκπαιδευτικού υλικού που παρήχθηκε
- Αύξηση του αριθμού μαθητών και τάξεων που συμμετέχουν σε διαγωνισμούς

Δείκτες πιθανού μακροπρόθεσμου αντίκτυπου:

- Αύξηση του αριθμού των μαθητών που τους παρέχεται χρηματοοικονομική εκπαίδευση στα ελληνικά σχολεία και αύξηση της διάρκειας και βελτίωση της ποιότητας της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης

Παραπομπές

- Atkinson, A. and F. Messy (2013), “Promoting Financial Inclusion through Financial Education: OECD/INFE Evidence, Policies and Practice”, *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, No. 34, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/5k3xz6m88smp-en>. [41]
- Atkinson, A. and F. Messy (2015), *Financial Education for Migrants and their Families*, <https://doi.org/10.1787/5js4h5rw17vh-en> (πρόσβαση την 1η Μαΐου 2022). [29]
- Becchetti, L., D. Bellucci and F. Rossetti (2018), “Gamblers, scratchers and their financial education”, *Economia Politica*, Vol. 35/1, pp. 127-162, <https://doi.org/10.1007/S40888-017-0091-1>. [18]
- Brackin, T. (2007), *Overcoming tax complexity through tax literacy-An analysis of Financial Literacy research in the context of the taxation system*, <http://eprints.usq.edu.au> (πρόσβαση στις 18 Δεκεμβρίου 2023). [17]
- Cvrilje, D. (2015), “TAX LITERACY AS AN INSTRUMENT OF COMBATING AND OVERCOMING TAX SYSTEM COMPLEXITY, LOW TAX MORALE AND TAX NON-COMPLIANCE”, *The Macrotheme Review*, Vol. 4/3. [16]
- Eurostat (2020), *Database - Income and living conditions - Eurostat*, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database> (πρόσβαση στις 30 Μαΐου 2022). [40]
- Eurostat (2021), *Database - Migration and Asylum*, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/migration-asylum/international-migration-citizenship/database> (πρόσβαση στις 8 Ιουνίου 2022). [28]
- Eurostat (2023), *Living conditions in Europe - poverty and social exclusion*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion (πρόσβαση στις 7 Ιουλίου 2023). [23]
- Social Protection Committee / European Commission (2021), *Pension adequacy report*. [25]
- Ελληνική Κυβέρνηση (2020), *Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025*, https://digitalstrategy.gov.gr/vivlos_pdf (πρόσβαση στις 31 Μαΐου 2022). [10]
- Επιτροπή Εποπτείας και Ελέγχου Παιγνίων (2022), *Έκθεση Πεπραγμένων 2021*, <https://www.gamingcommission.gov.gr/images/enimerosi/ektheseis-pepragmenon/AnnualReport2021GR.pdf> (πρόσβαση στις 15 Μαΐου 2023). [20]
- Ευρωπαϊκή Ένωση/ΟΟΣΑ (2022), “Financial competence framework for adults in the European [34]

- Union”, <https://www.oecd.org/finance/financial-competence-framework-for-adults-in-the-European-Union.htm> (πρόσβαση στις 28 Απριλίου 2022).
- Ευρωπαϊκή Ένωση/ΟΟΣΑ (2023), *Financial competence framework for youth and children in the European Union (forthcoming)*. [38]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2014), *Recommendation on principles for the protection of consumers and players of online gambling services and for the prevention of minors from gambling online*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32014H0478> (πρόσβαση στις 15 Μαΐου 2023). [19]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *A Capital Markets Union for people and businesses-new action plan COM(2020) 590 final*, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:590:FIN> (πρόσβαση στις 31 Μαΐου 2022). [9]
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Digital Economy and Society Index (DESI) 2021 - Greece*, <https://ec.europa.eu/newsroom/dae/redirection/document/80479> (πρόσβαση στις 30 Μαΐου 2022). [31]
- ΟΟΣΑ (2012), “INFE High-Level Principles for the Evaluation of Financial Education Programmes”, <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/49373959.pdf> (πρόσβαση στις 3 Μαΐου 2022). [37]
- ΟΟΣΑ (2014), “OECD/INFE Guidelines for Private and Not-For-Profit Stakeholders in Financial Education”, <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/guidelines-private-not-for-profit-financial-education.pdf> (πρόσβαση την 1^η Μαΐου 2022). [33]
- ΟΟΣΑ (2015), *OECD/INFE Core Competencies Framework on Financial Literacy for Youth*, OECD, <http://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Core-Competencies-Framework-Youth.pdf> (πρόσβαση στις 9 Ιανουαρίου 2018). [39]
- ΟΟΣΑ (2016), “GREECE Key findings The Survey of Adult Skills”, <https://doi.org/10.1787/888933366458>. [32]
- ΟΟΣΑ (2016), “The role of financial education in supporting decision-making for retirement”, in *OECD Pensions Outlook 2016*, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/pens_outlook-2016-8-en. [12]
- ΟΟΣΑ (2018), “OECD Economic Surveys GREECE”, <https://doi.org/10.1787/19990286> (πρόσβαση στις 27 Μαΐου 2022). [22]
- ΟΟΣΑ (2018), *OECD/INFE CORE COMPETENCIES FRAMEWORK ON FINANCIAL LITERACY FOR MSMEs*, <https://www.oecd.org/finance/financial-education/OECD-INFE-core-competencies-framework-on-financial-literacy-for-MSMEs.pdf> (πρόσβαση στις 30 Μαρτίου 2023). [36]
- ΟΟΣΑ (2019), *Short-term Consumer Credit: Provision, regulatory coverage and policy responses*, <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-education/Short-term-consumer-credit-report.pdf> (πρόσβαση στις 21 Ιουνίου 2022). [43]
- ΟΟΣΑ (2020), “OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy”, <https://www.oecd.org/finance/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf> (πρόσβαση στις 5 Μαΐου 2022). [3]

- ΟΟΣΑ (2020), *OECD Economic Surveys: Greece 2020*, <https://doi.org/10.1787/b04b25de-en> [44]
(πρόσβαση στις 29 Απριλίου 2022).
- ΟΟΣΑ (2020), *OECD/INFE Survey Instrument to Measure the Financial Literacy of MSMEs 2020 version*, <https://www.oecd.org/financial/education/2020-survey-to-measure-msme-financial-literacy.pdf> (πρόσβαση στις 31 Μαΐου 2022). [7]
- ΟΟΣΑ (2020), *Recommendation of the Council on Financial Literacy*, <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0461> (πρόσβαση στις 28 Απριλίου 2022). [1]
- ΟΟΣΑ (2021), *Building Tax Culture, Compliance and Citizenship: A Global Source Book on Taxpayer Education, Second Edition*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/18585eb1-en>. [15]
- ΟΟΣΑ (2021), *Enhancing Financial Protection Against Catastrophe Risks: The Role of Catastrophe Risk Insurance Programmes*, <http://www.oecd.org/daf/fin/insurance/Enhancing-financial-protection-against-> (πρόσβαση στις 3 Οκτωβρίου 2023). [13]
- ΟΟΣΑ (2021), *G20/OECD-INFE Report on Supporting Financial Resilience and Transformation through Digital Financial Literacy*, <http://www.oecd.org/finance/supporting-financial-resilience-and-transformation-through-digital> (πρόσβαση στις 27 Ιουνίου 2022). [4]
- ΟΟΣΑ (2021), *Household accounts - Household financial assets - OECD Data*, <https://data.oecd.org/hha/household-financial-assets.htm#indicator-chart> (πρόσβαση στις 18 Μαΐου 2022). [14]
- ΟΟΣΑ (2022), “Evaluation of National Strategies for Financial Literacy”, <https://www.oecd.org/financial/education/evaluation-of-national-strategies-for-financial-literacy.htm> (πρόσβαση στις 6 Μαΐου 2022). [30]
- ΟΟΣΑ (2022), *Financial planning and financial education for old age in times of change | OECD Business and Finance Policy Papers | OECD iLibrary*, https://www.oecd-ilibrary.org/finance-and-investment/financial-planning-and-financial-education-for-old-age-in-times-of-change_e1d4878e-en (πρόσβαση στις 28 Σεπτεμβρίου 2023). [27]
- ΟΟΣΑ (2022), *Financing SMEs and Entrepreneurs 2022*, <https://doi.org/10.1787/e9073a0f-en> [26]
(πρόσβαση στις 7 Ιουνίου 2022).
- ΟΟΣΑ (2022), *OECD/INFE TOOLKIT FOR MEASURING FINANCIAL LITERACY AND FINANCIAL INCLUSION 2022*, <http://www.oecd.org/financial/education/2022-INFE-Toolkit-Measuring-Finlit-Financial-Inclusion.pdf> (πρόσβαση στις 27 Μαΐου 2022). [6]
- ΟΟΣΑ (2023), *Evidence on financial literacy of adults and young people in Greece*. [8]
- ΟΟΣΑ (2023), *Financial competence framework for children and youth in the European Union*, <https://doi.org/10.2874/297346>. [35]
- ΟΟΣΑ (2023), *Financial literacy in Greece: Relevance, actors and initiatives*. [5]
- ΟΟΣΑ (2023), *OECD Economic Outlook, Volume 2023 Issue 1*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/ce188438-en>. [24]
- ΟΟΣΑ (2023), *OECD Economic Surveys GREECE*, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/c5f11cd5-> [21]

[en.pdf?expires=1678454435&id=id&accname=ocid84004878&checksum=D8E85E25E0151BD99CFE43BE0FF2AA36](https://www.oecd.org/financial/education/INFE-guidance-on-digital-delivery-of-financial-education.pdf?expires=1678454435&id=id&accname=ocid84004878&checksum=D8E85E25E0151BD99CFE43BE0FF2AA36) (πρόσβαση στις 10 Μαρτίου 2023).

- ΟΟΣΑ (εκδ.) (2022), *OECD/INFE Guidance on Digital Delivery of Financial Education*, [2]
<https://www.oecd.org/financial/education/INFE-guidance-on-digital-delivery-of-financial-education.pdf> (πρόσβαση στις 28 Απριλίου 2022).
- Τράπεζα της Ελλάδος (2022), *Εξέλιξη δανείων και καθυστερήσεων*, [11]
<https://www.bankofgreece.gr/en/statistics/evolution-of-loans-and-non-performing-loans>
(πρόσβαση στις 19 Μαΐου 2022).
- Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης (2020), *Εθνική Στρατηγική Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους*. [42]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α. Ελληνικοί εμπλεκόμενοι φορείς που συνέβαλαν στην εκπόνηση της Στρατηγικής

Οι ακόλουθοι εμπλεκόμενοι φορείς από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθώς και φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα συνέβαλαν στην εκπόνηση της Εθνικής Στρατηγικής απαντώντας στο ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε τον Δεκέμβριο του 2021 ή συμμετέχοντας σε διμερείς συζητήσεις που διοργανώθηκαν κατά τη διάρκεια του 2022/23:

- ActionAid Hellas
- DIANEOSIS
- Junior Achievement Greece
- Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΣΕΒΕΕ)
- Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης (e-EFKA)
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών
- Ελληνική Συνομοσπονδία Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας (ΕΣΣΕ)
- Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος
- Ένωση Εργαζομένων Καταναλωτών Ελλάδας
- Ένωση Εταιρειών Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις
- Ένωση Καταναλωτών Νομού Αιτωλοακαρνανίας
- Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς
- Ίδρυμα Λαμπράκη
- Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (εποπτευόμενο από το Υπουργείο Παιδείας Θρησκευμάτων και Αθλητισμού)
- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
- Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
- Ινστιτούτο Χρηματοοικονομικού Αλφαριθμητισμού
- ΚΕ.Π.ΚΑ. Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών
- Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών (ΚΕΠΕ)
- Οργανισμός για την Επαγγελματική Ενδυνάμωση των Γυναικών - Women On Top
- Πανεπιστήμιο Αιγαίου
- Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Πανεπιστήμιο Πειραιώς
- Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
- Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ)
- Τράπεζα της Ελλάδος
- Υπουργείο Ανάπτυξης, Γενική Γραμματεία Εμπορίου
- Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Χρηματοπιστωτικού Τομέα και Διαχείρισης Ιδιωτικού Χρέους,
- Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Ειδική Γραμματεία Διαχείρισης Προγραμμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου

- Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
- Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών
- Χρηματιστήριο Αθηνών Α.Ε.